

ZAŁĄCZNIKI

*Z własnego doświadczenia wiem, o ile skuteczniejsza staje się nauka,
gdy znajdują się pod ręką odpowiednie narzędzia
/Gate/*

1. Rozkład materiału nauczania
2. Scenariusze zajęć lekcyjnych
3. Scenariusze wizyt studyjnych
4. Fiszki

Komentarz do załączników podręcznika

W załącznikach publikacji prezentujemy rozkład materiału zajęć lekcyjnych oraz dwa zestawy scenariuszy stworzone na potrzeby programu przedmiotu „Edukacja regionalna”. Mamy nadzieję, że proponowana dokumentacja planistyczno-organizacyjna, w tym przykładowy sposób realizacji zagadnień stanie się inspiracją dla nauczycieli prowadzących zajęcia z edukacji regionalnej. Zachęcamy do ich modyfikowania i twórczego rozwijania w zależności od potrzeb i możliwości uczniów. Najważniejsze, żeby w procesie edukacji nasi uczniowie nie tracili posiadanej ciekawości świata, nie bali się zadawania pytań, poszukiwania własnych odpowiedzi i rozwiązań oraz samodzielnie zdobywali wiedzę o „małej ojczyźnie” i regionie oraz kształtowali postawy przedsiębiorczości, kreatywności i twórczego działania.

W zapisie kolejnych tematów

Rozkład materiału przedstawia tematykę zajęć osadzoną w 5 modułach tematycznych (szczegółowo przedstawionych w metodologii niniejszej publikacji), zakres treści nauczania oraz propozycje sposobu realizacji. Każde spotkanie poprzedzone jest inspiracją Kluski Wandruski.

Misja Kluski Wandruski rodem z ...

Kluska Wandruska zaprasza uczniów w niezwykłą podróż po „małej ojczyźnie” - Rybniku (w nim po jego niezwykłych dzielnicach) na tle regionu – Górnym Śląsku. Podczas wspólnej podróży odnajdą ciekawe miejsca, zabytki, krajobrazy. Poznają historię. Nauczą się zdobywać informacje o życiu, zwyczajach i obrzędach swojej rodziny, środowiska lokalnego i regionu. Ponadto uczniowie będą mieli okazję rozwijać swoje zainteresowania i talenty, doskonalić i zdobywać kompetencje, a przede wszystkim świetnie się bawić.

W scenariuszach zajęć lekcyjnych

Pierwszy zestaw to 16 scenariuszy lekcyjnych. Ich kolejność jest podyktowana układem tematyki zaproponowanym w rozkładzie materiału. Planując pracę uczniów na lekcjach z edukacji regionalnej przyświecała nam myśl, aby w uczniach zaszczepić regionalną pasję. Pokazać region, w którym żyją z jak najlepszej strony i przede wszystkim nauczyć dzieci czerpania przyjemności ze zdobywania wiedzy o swojej „małej ojczyźnie” oraz nabywania nowych kompetencji.

Scenariusze zostały napisane według podobnego schematu, zawierają stałe elementy i są oparte o ocenianie kształtujące.

Co zawierają scenariusze lekcyjne?

Przede wszystkim z *tematy lekcji*, które już na wstępie zaznajamiają uczniów z treścią i zakresem pracy na lekcjach edukacji regionalnej. Koncentrują ich uwagę na określony wycinek wiedzy i stawiają ich w stan gotowości do działania.

Powiązanie z wcześniejszą wiedzą, czyli moment kiedy nauczyciel ustala na jakich podstawach będzie budować nową wiedzę uczniów, co uczniowie już na dany temat wiedzą, co potrafią. Nie chodzi tu o oczywiście o odpytywanie uczniów z poprzednich lekcji na ocenę, tylko o przypomnienie potrzebnej wiedzy.

Cele lekcji dokładnie określające, czego uczeń powinien się na tej lekcji dowiedzieć, co wyćwiczyć lub utrwalić oraz takie, które mają wpłynąć na jego motywację, czyli *cele sformułowane w języku ucznia*. Uczeń musi je poznać, zrozumieć, zaakceptować i przyjąć do realizacji jako swoje. W scenariuszu 1. podajemy przykładowy zestaw pytań, które pomogą sprawdzić czy cel został osiągnięty i co tak naprawdę wynieśli uczniowie z lekcji, jak

zrozumieli nowe treści. Odpowiedzi uczniów mogą również stanowić informację zwrotną dla nauczyciela na temat jego pracy na lekcji oraz posłużyć do planowania kolejnych zajęć lekcyjnych.

Kolejny element scenariusza to „nacobezu” – *kryteria sukcesu*, czyli szczegółowe wymagania nauczyciela od uczniów. To, na co będzie zwracał uwagę? Muszą być precyzyjnie określone na każdej lekcji. Uczeń musi dokładnie wiedzieć, co będzie podlegało ocenie.

Bardzo ważnym elementem każdego scenariusza jest *pytanie kluczowe*, które powoduje zainteresowanie uczniów problematyką lekcji, angażuje do działania, pobudza do myślenia oraz aktywnego uczestnictwa w zajęciach w celu poznania odpowiedzi.

W scenariuszach wizyt studyjnych

Drugi zestaw scenariuszy to scenariusze 5 wizyt studyjnych, które zostały omówione w metodologii. Każda wizyta studyjna powinna być dokładnie przemyślana i dobrze przygotowana. Układając program zwiedzania najlepiej sprawdzić, które ciekawe miejsca w dzielnicy chcemy odwiedzić (patrz: *Dzielnicowe ABC* w niniejszej publikacji). W organizację wyjazdu powinniśmy zaangażować nie tylko uczniów, ale również ich rodziców. W scenariuszach planujemy zajęcia terenowe w objętych rewitalizacją 5 dzielnicach Rybnika: Chwałowicach, Niedobczycach, Niewiadomiu, Paruszowcu-Piaskach, Śródmieściu. Nic jednak nie stoi na przeszkodzie na częstsze organizowanie lekcji w terenie i wycieczek do innych dzielnic miasta Rybnika.

Poniżej podajemy wzór scenariusza wizyty studyjnej. Z nim powinno być łatwiej zaplanować wyjazd.

Ramowy scenariusz wizyty studyjnej:

I Przygotowanie do wizyty studyjnej.

1. Wybranie miejsca i terminu zajęć terenowych
2. Nazwa wydarzenia.
3. Przygotowanie podstawowych informacji o odwiedzanych w trakcie wizyty miejscach.

II Określenie zagadnień.

1. Ustalenie tematyki.
2. Sformułowanie listy pytań, na które uczniowie mają uzyskać odpowiedzi w czasie wizyty.
3. Spis potrzebnych materiałów i środków dydaktycznych.

III Program wizyty.

1. Trasa.
2. Przewidywana aktywność.

IV Rezultaty wizyty studyjnej.

- Próba udzielenia odpowiedzi na przygotowane pytania (II/2).
- Spostrzeżenia. Wnioski.

Dobór technik i metod, niektóre sposoby ich wykorzystania

Scenariusze zajęć podają różnorodne *metody, techniki i formy aktywności* oraz zestaw potrzebnych *materiałów i środków dydaktycznych*. Wszystkie z zaproponowanych mają przyczynić się do pełnego zrealizowania i osiągnięcia celów lekcji. Problem ten w metodologii został omówiony wyczerpująco. Jednak w tym momencie warto wspomnieć o dwóch kluczowych w trakcie realizacji programu metodach, do których będziemy odwoływać się na każdym zajęciach:

1. *Portfolio* – zbiór prac ucznia, przechowywane przez niego, prezentujące osiągnięcia w dalszym okresie nauki. Nie ważna jej forma zewnętrzna, ale proces tworzenia. Portfolio będzie prowadzone w segregatorze, zastąpi zeszyt ucznia. Tworzenie portfolio to dla ucznia ogromne wyzwanie, dlatego rolą nauczyciela jest pomoc, wspieranie i motywowanie ucznia (wspólny dobór i organizacja zakładki).
2. *Fiszki* – zestaw do efektywnego utrwalania (nauki) gwary śląskiej (znajdą się przecież osoby, dla których będzie to zupełnie nowe, nieznanne słownictwo). Zestaw można uzupełniać na każdym zajęciach. Będą średniej wielkości karteczki. Na awersie każdej karty znajduje się słówko gwarowe, na rewersie jego polskie znaczenie. Wkładamy do np. zwykłego pojemnika śniadaniowego, przygotowujemy trzy różnokolorowe przegródki. Dzięki nim doskonale zaplanujemy naukę. Pierwsza,

żółta przegródka z napisem *Do nauki*. Druga, niebieska zakładkę *Uczę się*. Ostatnia, zieloną z napisem *Umiem*. Uczeń sam decyduje, w którym miejscu jest dany wyraz. Tak naprawdę zabawa zaczyna się już w momencie tworzenia fiszki, kiedy zaczynamy wycinać i łączyć w pary słówko gwarowe z polskim. Następnie można wymyślać różne warianty nauki: losowe zgadywanie, quizy z przyznawaniem punktów, siatkę skojarzeń w postaci map myśli, szukanie rymów, budowanie zdań, a nawet układanie logicznych opowiadań z kilku wylosowanych słówek.

W jednym, ze scenariuszy pojawiają się warsztaty *Festiwal zawodów i specjalności*. Całkiem prosto można zorganizować takie warsztaty. Pomysły do wykonania rękodzieła znajdziemy chociażby na stronach serwisów społecznościowych: <https://pl.pinterest.com>, <http://stylowi.pl>, a także w literaturze: „Rękodzieła. Projektuj, wycinaj i twórz. Książka pełna pomysłów” – Kay A., Lowy D., Powell M., Torres L. Jeżeli nie czujemy się na siłach, zawsze możemy poprosić o wsparcie przedstawicieli różnych grup zawodowych. Może rodziców, dziadków, krewnych, sąsiadów?

Planowany przebieg zajęć

Podane propozycje realizacji często zawierają się w jednym zdaniu, nie posiadają skrupulatnych i pełnych opisów tzw. „krok po kroku”. Powód takiej formy był prosty. Chcieliśmy zachęcić nauczyciela do dydaktycznej fantazji, do tworzenia czegoś „na nowo”, do własnych ciekawych pomysłów, rozwiązań. Nie chcieliśmy zbytnio narzucać, ograniczać pomysłowości nauczyciela. Doskonale zdajemy sobie sprawę, że po gotowe rozwiązania sięgają nieliczni. Większość nauczycieli traktuje je tylko jako inspiracje. Ponadto to nauczyciel zna swoich uczniów, wie jakie mają predyspozycje i oczekiwania. Zna możliwości lokalowe oraz ekonomiczne szkoły. To nauczyciel wraz z uczniami, w ścisłej współpracy

z rodzicami i innymi osobami ze środowiska lokalnego zaplanuje realizację treści nauczania i sposobów zdobywania wiedzy i umiejętności na zajęciach edukacji regionalnej. Podobnie też postąpiliśmy z utworami śląskiego folkloru – przyśpiewkami, piosenkami, rymowankami, itp. Podajemy literaturę, a dobór zostawiamy uczniom i nauczycielom.

Planowane zajęcia zawierają zadania sprzyjające rozwijaniu kluczowych kompetencji uczniów takich jak: planowanie i organizacja pracy, skuteczne porozumiewanie się, efektywna współpraca w zespole, przedsiębiorczość, kreatywność itd.

Materiały, pomoce dydaktyczne, karty pracy.

Dobór materiałów i środków dydaktycznych trzeba podporządkować celom i zaplanowanym działaniom uczniów. Należy bardzo dokładnie przemyśleć ich wybór, aby nie nastąpił „przerost formy nad treścią”. Środki dydaktyczne (gry, krzyżówki itp.), użyte w nadmiarze mogą stać się jedynie rozrywką, ozdobą lekcji bez znaczenia dla realizacji jej celów. Karty pracy postanowiliśmy zastąpić wykonywaniem przez ucznia kart („wkładek”) do portfolio. Jeśli w portfolio zaplanujemy różne kategorie zakładek tematycznych, to uczeń nie powinien się nudzić, a wykonana karta na pewno przyda się w trakcie powtarzania i utrwalenia wiadomości.

Praca domowa

Jest przewidziana na każdym zajęciach. Angażuje ucznia w działania prowadzące do rozwoju różnych kompetencji. Poprzez zadawanie pracy domowej chcemy rozwijać samodzielność ucznia w nauce, zachęcić go do podejmowania odpowiedzialności za organizację i przebieg lekcji oraz zaangażowanie w tworzenie zintegrowanego zespołu klasowego.

Uwagi końcowe

W trakcie realizacji naszego programu nauczyciel przestaje być wszechwiedzącym autorytetem. Staje się przewodnikiem, doradcą, moderatorem. Z kolei uczeń nie jest biernym odbiorcą. Jest aktywnym uczestnikiem planowania, organizowania i oceniania swoich działań.

Rozkład materiału nauczania do zajęć lekcyjnych w klasach czwartych w rybnickich szkołach podstawowych do programu przedmiotu „Edukacja regionalna” będącego rozwinięciem innowacji pedagogicznej autorstwa Marii Stachowicz-Polak *Rybnik na Górnym Śląsku*

OBSZAR TEMATYCZNY	INSPIRACJE KLUSKI WANDRUSKI	TEMATKA ZAJĘĆ	ZAKRES TREŚCI NAUCZANIA	SPOSÓB REALIZACJI
RYBNIK TO JA	<i>Misja Kluski Wandruski rodem z...</i>	Z przewodnikiem po „małej ojczyźnie” i regionie Edukacja regionalna a rewitalizacja	Moduły tematyczne, cele zajęć, kryteria oceniania (ocenie kształtujące). Kluczowe słowa: tożsamość, mała ojczyzna, środowisko lokalne, region, rewitalizacja, dziedzictwo kulturowe, krajobraz kulturowy, kultura, tradycja, zwyczaj, obyczaj, folklor, gwara. Źródła historyczne i ich wartość informacyjna. „Rewitalizacja miasta – nowa energia rybnickiej tradycji” – projekt realizowany przez Miasto Rybnik. Tożsamość młodego człowieka a lokalna przestrzeń kulturowa.	Organizacja pracy zgodnie z programem edukacji regionalnej. Zapoznanie się z wybranymi źródłami historycznymi. Gromadzenie różnorodnych materiałów, przykładowych prac i dokumentów: założenie i prowadzenie portfolio – wykonanie zakładki do segregatora, wykonanie kart słownikowych. Śledzenie strony internetowej m.in. www.rybnik.eu , lokalnej prasy, mediów. Korzystanie z literatury tematycznej.

<p>RYBNIK TO JA</p>	<p><i>Kluska ślonskich przodków ma, ślonsko godka dobrze zna.</i></p>	<p>Najważniejsi są blisko mnie</p> <p>Każda rodzina jest jak drzewo</p>	<p>Dziecko jako członek rodziny. Członkowie rodziny, stopnie pokrewieństwa. Dzieje rodziny, pochodzenie, jej struktura. Wartości przekazywane z pokolenia na pokolenie. Gwara śląska – gwarowe nazewnictwo członków rodziny. Model rodziny śląskiej. Rodzina wielopokoleniowa. Drzewo genealogiczne. Znaczenie rodzinnych pamiątek – listy, zdjęcia, rysunki, albumy, dyplomy. Kroniki rodzinne jako źródła dziejów rodziny.</p>	<p>Wywiady z bliskimi, rozmowy z rodzicami, dziadkami, pradziadkami. Dyskusje i pogawędki w rodzinnym gronie. Gromadzenie rodzinnych pamiątek. Tworzenie drzewa genealogicznego. Wykonanie zestawu do fiszek – pomocy do nauki i doskonalenia gwary śląskiej. Tworzenie kroniki swojej rodziny. Uzupełnianie zakładki segregatora - portfolio.</p>
--------------------------------	---	---	--	--

<p>RYBNIK TO JA</p>	<p><i>Często bywa, że Kluska sto lat śpiewa.</i></p> <p><i>Wiosna, lato, jesień, zima Kluseczka zabawę zaczyna.</i></p>	<p>Tradycje rodzinne i świąteczne w naszej rodzinie</p> <p>Cztery pory roku w zwyczajach i obrzędach na Górnym Śląsku</p>	<p>Ważne daty i wydarzenia w rodzinie od „kolebki aż do grobu”.</p> <p>Tradycja obchodzenia urodzin na Górnym Śląsku.</p> <p>Dawne formy grzecznościowe: powitania, pożegnania, podziękowania, pozdrowienia przy pracy.</p> <p>Dawanie błogosławieństwa.</p> <p>Niedziela na Górnym Śląsku.</p> <p>Święta w mojej rodzinie, w mojej dzielnicy, w moim regionie.</p> <p>Biesiadowanie przy śląskim „kołocz i kreplach”.</p> <p>Żarty, kawały, bery.</p>	<p>Pokazanie tradycji rodzinnych i świątecznych swojej rodziny w wykonanym wg własnego pomysłu „kalendarzu”.</p> <p>Wykonanie plakatu „Zwyczaje i obrzędy doroczne na Śląsku”.</p> <p>Zorganizowanie biesiady przy śląskim „kołocz i kreplach”.</p> <p>Śpiewanie śląskich pieśni, piosenek.</p> <p>Prezentowanie anegdot, powiedzonek oraz opowieści rodzinnych.</p> <p>Uzupełnianie zestawu fiszek i portfolio.</p>
--------------------------------	---	---	--	--

<p>RYBNIK TO JA</p>	<p><i>Kluska dzierży w garści „godło”, będzie ważyć dobre jadło.</i></p>	<p>W śląskiej kuchni „od kuchni”</p> <p>Przy śląskim stole</p>	<p>Kuchnia jako ważne miejsce spotkań rodziny, wspólnego przygotowywania i spożywanie posiłków. Wyposażenie śląskiej kuchni dawniej i dziś. Tradycyjne śląskie potrawy na dzień powszedni i świąteczny – przepisy i sposób przygotowania. Kuchnia śląska jako wyznacznik tożsamości śląskiej. Najpopularniejsza zupa śląska – „wodzionka”. Słownictwo gwarowe związane z tematem. Quiz i konkurs kulinarny.</p>	<p>Wykład, praca z tekstem źródłowym „Kuchnia śląska – kluczem do poznania i zrozumienia tożsamości kulturowej mieszkańców Śląska”. Analiza przepisów zebranych śląskich potraw. Czytanie przepisów – kart pracy w gwarze śląskiej. Przygotowanie zupy wg przepisu, degustacja. Opracowanie śląskiego menu. Prowadzenie książki kucharskiej: „Przepiśnik wg śląskiej starki”. Zorganizowanie konkursu, quizu kulinarnego. Uzupełnianie zestawu fiszek i portfolio.</p>
--------------------------------	--	--	---	--

<p>RYBNIK TO JA</p>	<p><i>Do familoka Wandruska zajrzała i we szafie śląskich obliczek poszukała.</i></p>	<p>Mój dom, moje podwórko i moi sąsiedzi</p> <p>Stroje ludowe na Górnym Śląsku</p>	<p>Familok - dzieje, architektura, otoczenie. Podwórko, ogród oraz zabudowania gospodarcze. Charakterystyczne cechy budownictwa regionalnego, porównanie ze współczesnymi obiektami domu. Sąsiedzkie kontakty. Różnice gwarowe mieszkańców Śląska. Tradycyjny strój śląski (zróżnicowane stroje określonych grup). Wygląd i rola stroju ludowego dawniej i dziś. Nazywanie poszczególnych elementów stroju śląskiego – nazewnictwo gwarowe.</p>	<p>Wypowiedzi inspirowane ilustracją, wierszem, tekstem źródłowym „Niezwykłość familoka”. Składanie makiety familoka lub budynku gospodarczego – pomoc dydaktyczna. Gwarowe nazwy zabudowań na Górnym Śląsku. Prezentacja multimedialna „Nasze śląskie stroje”. Wykorzystanie rekwizytów w postaci wianka i czapki górniczej. Gwarowe nazwy poszczególnych elementów strojów śląskich. Wykonanie pamiątkowych zdjęć. Uzupełnianie zestawu fiszek i portfolio.</p>
--------------------------------	---	--	---	---

<p>RYBNIK Z HAŁDĄ</p>	<p><i>Kluska z mapami pracowała, swego miejsca na Ziemi poszukała.</i></p>	<p>Rybnik – moje miasto na Ziemi</p> <p>Symbolika Rybnika i regionu Górnego Śląska</p>	<p>Położenie i przynależność administracyjna Rybnika. Usytuowanie miejscowości w gminie, powiecie, województwie, na mapie administracyjnej i fizycznej Śląska, Polski i Europy. Miejscowości sąsiadujące oraz partnerskie. Pochodzenie nazwy miasta Rybnika, herb i jego symbolika. Hejnał z wieży Ratusza. Etymologia nazwy Śląsk, herb Górnego Śląska. Stolicy Śląska – Wrocław, Opole, Katowice.</p>	<p>Praca z mapą świata, Europy, Polski i województwa śląskiego. Praca z planem miasta Rybnika. Określenie położenia Rybnika oraz położenia wybranego obiektu na planie miasta – wykorzystanie pomocy multimedialnej „Osobliwości Rybnika”. Korzystanie z różnych źródeł informacji, portali internetowych, oglądanie filmów.</p>
<p>RYBNIK Z HAŁDĄ</p>	<p><i>Wandruska po dzielnicowych ścieżkach deptała.</i></p>	<p>Miasto 27 dzielnic</p> <p>Dzielnica, w której mieszkam</p>	<p>Nazwy dzielnic Rybnika. Skąd się wzięły i co oznaczają? Herby poszczególnych dzielnic, ich symbolika. Ciekawe miejsca w dzielnicy. Historia dzielnicy, aktualne wydarzenia, zabytki, postacie historyczne i współczesne ważne dla społeczności lokalnej. Obiekty użyteczności publicznej, ciekawe miejsca i walory dzielnicy.</p>	<p>Wykonanie i prezentacja projektów edukacyjnych nt. 27 dzielnic Rybnika – wykorzystanie pomocy multimedialnej „Osobliwości Rybnika”. Spacer po mojej dzielnicy – obserwacja bezpośrednia. Zebranie materiału do albumu pt.: „Malowane obiektywem”. Tworzenie lapbooka lub ścieżki dydaktycznej dzielnicy. Uzupełnianie portfolio.</p>

<p>RYBNIK Z HAŁDĄ</p>	<p><i>Ziota na herbatkę Kluska zbierata i w zgodzie z przyrodą krajobrazy oglądata.</i></p>	<p>Osobliwości przyrodnicze Rybnika</p> <p>Rośliny pobliskich lasów, łąk, i przydomowych ogródków</p>	<p>Najciekawsze obiekty przyrodnicze Rybnika – osobliwości przyrodnicze: Dolina Rudy, Kem Golejowski, Rybnik-Podlesie, Rybnik-Świerki, Gzel, Cegielnia w Chwałęcicach, Dolina Potoku Wypanków, Las przy Karnatowcu, Potok z Kamienia, Las Goik i Starok, Jezioro Rybnickie, Głaz im. Oskara Michalika.</p> <p>Rozpoznawanie roślin rybnickich ekosystemów.</p> <p>Gwarowe nazwy roślin i zwierząt.</p> <p>Ochrona środowiska.</p>	<p>Wykład, prezentacja pt.: „Osobliwości przyrodnicze – najciekawsze obiekty przyrodnicze Rybnika”.</p> <p>Rozpoznawanie obiektów na podstawie ilustracji, opisu.</p> <p>Dyskusja, wymiana spostrzeżeń.</p> <p>Wykonanie z bibuły bukietu mleczny lub stokrotek.</p> <p>Uzupełnianie zestawu fiszek i portfolio.</p>
<p>RYBNIK ZABYTKOWY</p>	<p><i>W szkolnej tawce Kluska posiedziata, historię Rybnika studiowata.</i></p>	<p>Dzieje Rybnika na tle Górnego Śląsku</p> <p>Najważniejsze wydarzenia i ludzie z nimi związani</p>	<p>Dzieje Górnego Śląska.</p> <p>Cechy krajobrazowe regionu.</p> <p>Najstarsze miasta na Górnym Śląsku i ich historia.</p> <p>Początek górnictwa rud srebra, węgla kamiennego i wapienia na Górnym Śląsku.</p> <p>Historia mojej miejscowości – miasta Rybnika: najstarsze wzmianki i zapiski, najważniejsze wydarzenia, postacie historyczne ważne dla społeczności lokalnej i ich znaczenie dla dziejów regionu.</p>	<p>Prezentacja multimedialna – zarys przedstawianej tematyki.</p> <p>Poszukiwanie materiałów źródłowych, praca z tekstem źródłowym.</p> <p>Zorganizowanie czasowej wystawy muzealnej „Dzieje Rybnika na tle Górnego Śląsku”.</p> <p>Uzupełnianie portfolio.</p>

<p>RYBNIK ZABYTKOWY</p>	<p><i>Legend Wandruska z uwagą wysłuchała, rybnickie zabytki poznata.</i></p>	<p>Legenda mojej dzielnicy</p> <p>Szlakami zabytków architektury i rzeźby Rybnika</p>	<p>Legendy jako niematerialne dziedzictwo kulturowe. Motywy ze śląskich baśni jako okazja do poznawania kultury i tradycji swojego miejsca zamieszkania. Legendy dzielnic Rybnika – wybór. Utopki, hekсы i straszki domowe. Śląskie nazwy strazydeł i wiedźm. Materialne dziedzictwo kulturowe – przegląd zabytków Rybnika.</p>	<p>Wprowadzenie do zajęć – zagadnienia dotyczące legend śląskich. Wspólne czytania baśni, podań i legend. Praca z tekstem źródłowym „Rybnickie legendy”. Poznanie ich bohaterów. Wykonanie rysunku elementów powtarzających się w legendach. Wykonanie ilustracji do ułożonej własnej legendy. Quiz – śląskie straszki i hekсы. Tworzenie komputerowej bazy zabytków Rybnika. Uzupełnianie zbioru fiszek i portfolio.</p>
<p>RYBNIK CIEKAWYCH POSTACI</p>	<p><i>Kluseczka po Rybniku biegła, autorytetów szukała.</i></p>	<p>Poczet wybitnych postaci rybnickich</p> <p>Historia tworzy się na naszych oczach</p>	<p>Sylwetki Górnoszlązaków. Ważne rody górnoszląskie i ich zasługi dla regionu. Znaczące postacie Górnego Śląska związane z historią regionu. Patroni naszych ulic. „Oni rozslawiają nasz Rybnik” – poczet współczesnych postaci. Wartości tkwiące w naszym kulturowym, społecznym otoczeniu.</p>	<p>Przygotowanie materiałów do wykonania gazetki o przedstawianej tematyce. Krótkie notki biograficzne: sylwetek Górnoszlązaków, ważnych rodów górnoszląskich, znaczących postaci Górnego Śląska, patronów naszych ulic. Przygotowanie listy osób, które rozslawiają nasz Rybnik. Wykonanie prezentacji w programie Power Point – „Galeria wybitnych rybniczian XXI w.”. Uzupełnianie portfolio.</p>

<p>RYBNIK CIEKAWYCH POSTACI</p>	<p><i>Kluska mistrzowskie fachy poznawała.</i></p>	<p>Rzemięsto, zawód, profesja</p> <p>Cech rzemiosł różnych</p>	<p>Zawody mieszkańców naszego regionu. Tradycyjne rzemięsto wiejskie i miejskie. Ginące zawody. Zakłady pracy na Górnym Śląsku – kopalnie, huty, koksownie, cementownie, cegielnie, leśnictwo. Tradycje zawodowe w regionie. Kult świętych – patronów poszczególnych grup zawodowych (św. Barbara, św. Florian, św. Izydor, św. Hubertus itd.).</p>	<p>Wykład nt. tradycyjnego rzemiosła wiejskiego, miejskiego i zawodowego w naszym regionie. Wystawka „Praca zawodowa rybniczán dawniej i dziś”. Prezentacja zakładów pracy, eksponatów, narzędzi, materiałów, wytworów pracy. Wspomnienie patronów wybranych grup zawodowych. Wykonanie mapy mentalnej „Zawody wczoraj i dziś”. Zorganizowanie warsztatów „Festiwal zawodów i specjalności”. Uzupełnianie zbioru fiszek i portfolio.</p>
--	--	--	---	--

<p>RYBNIK ODCZAROWANY</p>	<p><i>Kluska rewitalizację przeanalizowała, miasto z „ikrą” zareklamowała.</i></p>	<p>Rybnik reWita – nowa energia rybnickiej tradycji</p>	<p>Identyfikacja dzieci z miastem/dzielnicą/ miejscem zamieszkania/miejscem nauki. Obszary rewitalizacji w mieście Rybniku – fragmenty dzielnic: Chwałowice, Niewiadom, Niedobczyce, Paruszowiec-Piaski, Śródmieście. Kalendarium działań rewitalizacyjnych. „Zwyczajni i niezwyčajni” w procesie rewitalizacji. Lokalne środki masowego przekazu.</p>	<p>Przypomnienie podstawowych informacji o realizowanym przez Miasto Rybnik projekcie „Rewitalizacja miasta – nowa energia rybnickiej tradycji”. Przegląd obszarów objętych rewitalizacją w mieście Rybnik – informacje prasowe, zdjęcia, filmy itp. Analiza działań rewitalizacyjnych. Przygotowanie materiałów promujących miasto „Zapraszamy do Rybnika”. Konkurs na napisanie legendy „ O tym jak ...(imię i nazwisko) rewitalizował/a Rybnik”. Uzupełnianie portfolio.</p>
--------------------------------------	--	--	--	---

<p>RYBNIK ODCZAROWANY</p>	<p><i>Wandruska ukwiecony „rondland” podziwiła, do ochrony środowiska namawiła.</i></p>	<p>Rybnicka baza turystyczno-rekreacyjna</p> <p>Miasto o wielu obliczach i dobrej energii</p>	<p>Walory turystyczne Rybnika, kompozycje przyrodniczo-kulturowe miasta: parki, zieleńce, skwery, ronda i inne elementy zieleni. Ośrodki sportów wodnych i konnych oraz ciekawe trasy rowerowe i piesze. Wspomnienie o Władysławie Weberze i o przedsiębiorcy Juliuszu Hasse. Ochrona przed zniszczeniem wartości przyrodniczych i kulturowych, które stanowią podstawę dla rozwoju turystyki, rekreacji i edukacji. Ekologia w rodzinnym domu i mieście.</p>	<p>Układanie materiałów i hasła reklamowego zachęcającego do odwiedzenia miasta Rybnika. Redagowanie opowiadania nt. „Dlaczego lubię miasto z ikrą”? Wykorzystanie pomocy dydaktycznej „Dzielnica, ulica, podwórko” – gra memory. Ekologia w rodzinnym domu i mieście. Dywanik pomysłów. Być jak Weber albo Hasse – reportaż. Uzupelnianie portfolio.</p>
<p>RYBNIK ODCZAROWANY</p>	<p><i>Kluska komputer odstawiła, do „epoki podwórkowej” powróciła.</i></p>	<p>Epoka podwórkowa</p> <p>Zabawy, gry, wyliczanki</p>	<p>Ulubione zabawki moich dziadków i pradziadków. Dawne zabawy i gry zespołowe. Wyliczanki śląskie.</p>	<p>Wyzwalanie aktywności dziecka, wykazanie jego twórczej ekspresji, kreatywności i przedsiębiorczości. Zebranie informacji nt. „W jakie zabawy bawili się nasi dziadkowie, pradziadkowie?”. Przypomnienie o zasadach bezpieczeństwa oraz przestrzeganiu ustalonych reguł. Wspólne gry i zabawy wg instrukcji. Uzupelnianie zbioru fiszek i portfolio.</p>

<p>RYBNIK ODCZAROWANY</p>	<p><i>Kluska „szmaragdową krajną” się upajała.</i></p>	<p>Górny Śląsk szmaragdem Europy</p> <p>Ocalić od zapomnienia</p>	<p>Działania mające na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Szmaragd – zastosowanie, właściwości, zalety, magiczna moc, energia miłości, piękna i harmonii.</p> <p>Uzasadnienie porównania Rybnika/ Górnego Śląska do poszukiwanego, wyjątkowo cennego kamienia.</p> <p>Ocalić od zapomnienia – mój wkład, moje działania, mój sukces.</p>	<p>„Czatowanie” – przesyłanie sobie wiadomości, rozmowa/debata nt. „Śląsk w europejskiej wspólnocie”. Swobodne wypowiedzi uczniów, rozmowa kierowana.</p> <p>Wyjaśnienie znaczenia sformułowań: „Górny Śląsk szmaragdem Europy” oraz „Ocalić od zapomnienia”.</p> <p>Tworzenie LRS (Listy Rybnickich Skarbów). Tworzenie mapy mentalnej.</p>
--------------------------------------	--	---	---	--

SCENARIUSZ 1.

Misja Kluski Wandruski rodem z...

Tematyka zajęć:

Z przewodnikiem po „małej ojczyźnie” i regionie.

Edukacja regionalna a rewitalizacja.

Cele lekcji:

- Zapoznanie z podstawowymi pojęciami, założeniami i celami edukacji regionalnej.
- Omówienie elementów oceniania kształtującego, w szczególności z kryteriami oceniania i metodami sprawdzania osiągnięć ucznia.
- Przedstawienie założeń projektu „Rewitalizacja miasta – nowa energia rybnickiej tradycji” realizowanego przez Miasto Rybnik.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na dzisiejszym spotkaniu dowiedziecie się, co to jest edukacja regionalna i czego będziecie się uczyć na zajęciach z tego przedmiotu. Poznacie Kluskę Wandruską oraz projekt realizowany przez Miasto Rybnik.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się kluczowymi pojęciami z zakresu edukacji regionalnej,
- zna przykłady źródeł historycznych,
- wyszukuje i umiejętnie gromadzi informacje i dokumenty.

Pytanie kluczowe: Jak będziemy pracować z Kluską Wandruską na lekcjach edukacji regionalnej?

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: pogadanka, rozmowa, wykład, zajęcia w sali z dostępem do Internetu, praca ze źródłami: prasa, ilustracje, filmy, książki, fotografie, albumy itp.

Formy pracy: praca indywidualna, praca zbiorowa.

Materiały/środki dydaktyczne: ilustracje źródeł, wydruki/kserokopie kryteriów oceniania z edukacji regionalnej; rysunki, zdjęcia, pocztówki, wycinki z gazet, pojęcia związanymi z edukacją regionalną i rewitalizacją, prezentacja multimedialna, filmy reklamowe, zasoby internetowe.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Przedstawienie tematu i celów zajęć. Podanie kryteriów sukcesu ucznia – „Nacobezu” – czyli „na co będę zwracać uwagę”.
2. Wyjaśnienie uczniom, co to jest edukacja regionalna.
3. Wprowadzenie kluczowych pojęć: tożsamość, mała ojczyzna, środowisko lokalne, region, dziedzictwo kulturowe, krajobraz kulturowy, kultura, tradycja, zwyczaj, obyczaj, folklor, gwara.
4. Poznanie Kluski Wandruski i jej roli w trakcie realizowania programu.
5. Wykonanie pracy plastycznej „Kluska Wandruska z ...” (Kluska nabierze cech charakterystycznych danej dzielnicy). Powrót do pytania kluczowego: Jak będziemy pracować z Kluską Wandruską na lekcjach edukacji regionalnej?
6. Wysłuchanie propozycji uczniów i uczennic. Omówienie organizacji pracy na lekcjach edukacji regionalnej. Podanie przykładowych sposobów realizacji. Ustalenie sposobu gromadzenia różnorodnych materiałów, przykładowych prac i dokumentów – założenie portfolio i wykonanie zakładki do segregatora. Opracowanie strony tytułowej z Kluską Wandruską.
7. Zdefiniowanie kluczowych pojęć obowiązujących w edukacji regionalnej – dopasowanie hasła do opisu (praca zbiorowa).
8. Wykonanie karty słownikowej (praca indywidualna) na podstawie pkt.7.
9. Pokazanie różnych rodzajów źródeł historycznych z podziałem na źródła pisane i niepisane, kroniki, roczniki, dokumenty, prasa, ustne przekazy przodków i członków rodziny, broń, ceramika.
10. Przedstawienie założeń projektu „Rewitalizacja miasta – nowa energia rybnickiej tradycji” realizowanego przez Miasto Rybnik.

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie:

Przykład...

Ocena przez uczniów stopnia realizacji celów zajęć (z użyciem „świateł”).

Dokończenie zdań: Na dzisiejszej lekcji: nauczyłem/łam się..., zrozumiałem/łam, że..., przypomniałem/łam sobie, że..., zaskoczyło mnie, że..., osiągnąłem/łam założony cel, gdyż..., zaciekało mnie..., dowiedziałem/łam się..., zdziwiłem/łam się, tym że...

Praca domowa:

1. Poznam własne korzenie, zdobędę jak najwięcej informacji o najbliższych członkach mojej rodziny, porozmawiam z rodzicami, dziadkami, pradziadkami. Przygotuję rodzinne pamiątki do zaprezentowania w klasie (zdjęcia, listy, rysunki, albumy, dyplomy, kroniki).
2. Przyniosę zamknięte pudełko potrzebne do zestawu fiszek.

SCENARIUSZ 2.

*Kluska ślonskich przodków ma,
ślonsko godka dobrze zna.*

Tematyka zajęć:

Najważniejsi są blisko mnie.

Każda rodzina jest jak drzewo.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie się do zadań domowych przygotowanych przez uczniów.

Cele lekcji:

- Kształtowanie poczucia przynależności do rodziny i prawidłowych relacji rodzinnych.
- Poznanie modelu śląskiej rodziny wielopokoleniowej, przedstawienie modelu własnej.
- Próba ustalenia wartości przekazywanych z pokolenia na pokolenie, posługiwanie się gwarą, zapoznanie uczniów z najważniejszymi cechami językowymi gwary śląskiej.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na dzisiejszych zajęciach poznacie model rodziny śląskiej i tkwiące w niej jej wartości. Na podstawie zdobytych informacji przedstawicie dzieje swojej rodziny, stworzycie drzewo genealogiczne.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- zna datę i miejsce swoich urodzin, przedstawia krótką historię swojej rodziny,
- tworzy proste drzewo genealogiczne swojej rodziny,
- umie nazwać w gwarze śląskiej stopnie pokrewieństwa rodziny.

Pytanie kluczowe: *Jak rozumiesz porównanie - każda rodzina jest jak drzewo?*

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: pogadanka, dyskusja, wywiad, obserwacja, praca z materiałem źródłowym, opis.

Formy pracy: praca indywidualna, praca w parach, praca zbiorowa.

Materiały/środki dydaktyczne: pamiątki rodzinne, kserokopie tekstu źródłowego: Irena Bukowska-Floreńska „Rodzina na Górnym Śląsku”, s. 20., ilustracje, książki, fotografie, albumy itp., komputer z dostępem do Internetu i projektor multimedialny, pudełko tekturowe (np. po butach), klej, nożyczki, wzory fiszek.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Podanie tematu, celów lekcji, kryteriów sukcesu ucznia.
2. Wstęp do tematu lekcji, powiązanie z wiedzą zdobytą przez uczniów w trakcie odrabiania pracy domowej. Wypowiedzi uczniów na temat własnych korzeni w oparciu o wnioski wyciągnięte z rozmów z rodzicami, dziadkami i pradziadkami.
3. Zadanie pytania kluczowego: Jak rozumiesz porównanie - każda rodzina jest jak drzewo?
4. Tworzenie drzewa genealogicznego. Poinformowanie dzieci, co to jest drzewo genealogiczne oraz pokazanie jak się je tworzy. Nawiązanie do modelu rodziny śląskiej oraz rodziny wielopokoleniowej.
5. Podkreślanie wyrazów, które są nazwami wartości w rodzinie śląskiej – praca w parach, praca z materiałem źródłowym (materiał źródłowy z: *Rodzina na Górnym Śląsku I. Bukowskiej-Floreńskiej*).
6. Powrót do pytania kluczowego: Jak teraz rozumiesz porównanie – każda rodzina jest jak drzewo? Uczestnicy ustalają odpowiedzi w grupach, następnie wybrana osoba prezentuje na forum klasy.
7. Dyskusja na temat roli gwary śląskiej jako wartości przekazywanej w rodzinie z pokolenia na pokolenie.
8. Podawanie przykładów zwrotów śląskich, tłumaczenie ich znaczenia.
9. Wykonanie zestawu fiszek.
10. Przypięcie karteczki z datą swoich urodzin, ustawienie się w kolejności od najstarszego do najmłodszego.

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

Przeprowadzę wywiad z najstarszymi członkami swojej rodziny i spróbuję dowiedzieć się:

1. Jakie zwyczaje i obrzędy kultywowane są w mojej rodzinie?
2. Jakie są tradycje rodzinne dnia powszechnego a jakie świątecznego?
3. Spiszę ważne daty i wydarzenia rodzinne oraz anegdoty, opowieści i powiedzonka związane z moją rodziną.
4. Wykonam „Kalendarz mojej rodziny” i zaznaczę w nim uroczystości, w których uczestniczy moja rodzina: np.: chrzest, roczek, komunia św., confirmacja, bierzmowanie, wesele, jubileusze rodzinne, pogrzeb, urodziny lub imieniny poszczególnych członków rodziny i inne.

SCENARIUSZ 3.

Często bywa, że Kluska sto lat śpiewa.

*Wiosna, lato, jesień, zima...
Kluseczka zabawę zaczyna.*

Tematyka zajęć:

Tradycje rodzinne i świąteczne w naszej rodzinie.

Cztery pory roku w zwyczajach i obrzędach na Górnym Śląsku.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie się do wartości rodzinnych przekazywanych z pokolenia na pokolenie oraz do pojęć: tradycja, zwyczaj i obrzęd, które są jednymi z kluczowych w edukacji regionalnej.

Cele lekcji:

- Rozwijanie wiedzy o tradycjach rodzinnych przekazywanych z pokolenia na pokolenie.
- Kształtowanie szacunku wobec dorobku przeszłych pokoleń oraz potrzeby pielęgnowania świątecznych tradycji rodzinnych, lokalnych i regionalnych.
- Wyzwalanie aktywności artystycznej dziecka, wykazanie jego twórczej ekspresji, kreatywności i przedsiębiorczości.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia: Na dzisiejszych zajęciach poznać tradycje świąteczne zachowywane w rodzinie śląskiej oraz ich związek z tradycjami regionu i kraju. Poznać formy grzecznościowe i formuły na „każdy dzień”.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- potrafi wykonać kalendarz śląskiej rodziny z ważnymi datami i wydarzeniami oraz z różnymi ciekawostkami,
- zna i stosuje zasady pracy w grupie i miłego spędzania czasu wolnego.

Pytanie kluczowe: Jaka rolę odgrywają tradycje w życiu każdego człowieka?

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: pogadanka, rozmowa, wykład, praca ze źródłami: prasa, ilustracje, książki, fotografie, albumy itp., praktyczne działanie – praca plastyczna (plakat).

Formy pracy: praca indywidualna, praca grupowa, zbiorowa

Materiały/środki dydaktyczne: materiały źródłowe dotyczące śląskiego roku obrzędowego, komputer i projektor multimedialny (w zależności od rodzaju prezentacji przygotowanych przez uczniów), tablica flipchart i blok do flipcharta, flamastry, inne materiały papiernicze (w zależności od potrzeb i możliwości).

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Przedstawienie tematu i celów zajęć, wprowadzenie do zajęć. Podanie kryteriów sukcesu ucznia.
2. Prezentowanie wykonanej w domu pracy „W kalendarzu mojej rodziny”.
3. Pytanie kluczowe: Jaka uroczystość rodzinna na trwale wpisała się w śląskie tradycje rodzinne? – odpowiedzi chętnych osób. Uzupelnienie wypowiedzi uczniów (materiał źródłowy Elżbiety Łabońskiej „Urodziny” w: „Śląska kucharka doskonała”).
4. Wykonanie plakatu zachęcającego rówieśników do pielęgnowania tradycji i udziału w świętach pt.: „Doroczne zwyczaje i obrzędy na Śląsku” – praca w 4 zespołach zadaniowych - wiosna, lato, jesień, zima. Rozdanie informacji źródłowych o śląskim roku obrzędowym oraz przygotowanych materiałów: opisów, rysunków, ciekawostek itp. Podanie instrukcji wykonania zadania oraz pomoc w uwzględnieniu poszczególnych świąt.
5. Zorganizowanie biesiady przy śląskim „kołoczku i kreplach” pt.: „ Na ludowo bawimy się i śpiewamy, bery śmieszne i ucieszne opowiadamy”. Śpiewanie śląskich piosenek, opowiadanie anegdot, przytoczenie powiedzonek oraz opowieści rodzinnych.
6. Niedziela na Górnym Śląsku – wypowiedzi dzieci, wymiana doświadczeń, spostrzeżeń.
7. Uzupelnianie zestawu fiszek i portfolio.

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

1. Dowiem się jakie były tradycyjne śląskie potrawy serwowane na dzień powszedni i świąteczny. Zbiorę na ten temat materiały.
2. Przyniosę na zajęcia przepisy kucharskie.

SCENARIUSZ 4.

*Kluska dzierży w garści „godło”,
będzie ważyć dobre jadło.*

Tematyka zajęć:

W śląskiej kuchni „od kuchni”.

Przy śląskim stole.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie się do znaczenia słowa *tożsamość*.

Cele lekcji:

- Docenianie wartości wspólnego jedzenia posiłków z rodziną oraz wyrabianie umiejętności samodzielnego radzenia sobie z przygotowaniem potraw.
- Kształtowanie umiejętności posługiwania się gwarą śląską.
- Wspieranie uczniów w poszukiwaniu i wzmacnianiu tożsamości lokalnej.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na zajęciach dowiecie się, jak wyglądała dawna śląska kuchnia i jakie to miejsce miało znaczenie kiedyś, a jakie dzisiaj. Poznacie różne potrawy śląskie i nauczycie się przygotować niektóre z nich.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- zna tradycyjne potrawy śląskie oraz ciasta, desery i słodczyce,
- potrafi przygotować prostą śląską potrawę,
- potrafi w gwarze śląskiej nazwać wybrane elementy wyposażenia śląskiej kuchni oraz potrawy śląskie.

Pytanie kluczowe: *Dlaczego kuchnia śląska jest wyznacznikiem tożsamości Ślązaka?*

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: wykład, pogadanka, praca z materiałem źródłowym, działania z treningu kreatywności, elementy analizy SWOT.

Formy pracy: praca indywidualna, praca w parach, praca w grupach.

Materiały/środki dydaktyczne: kserokopie z podręcznika tekstu źródłowego nt. „Kuchnia śląska – kluczem do poznania i zrozumienia tożsamości kulturowej mieszkańców Śląska”, zdjęcia lub pocztówki z kuchnią śląską i potrawami, karty pracy dla ucznia (5 kart), komputer z dostępem do Internetu i projektor multimedialny. Produkty spożywcze, przyprawy oraz naczynia kuchenne i deseczki.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Podanie celów lekcji i kryteriów sukcesu ucznia.
2. Wprowadzenie do tematu lekcji – krótki wykład nauczyciela (materiały źródłowe oraz rozdział książki A. Kiełkowskiego „Kuchnia śląska”).
3. Wypowiedzi uczniów na temat: Czy kuchnia śląska gości w naszych rodzinnych domach?
Pytanie kluczowe: Dlaczego kuchnia śląska jest wyznacznikiem tożsamości Ślązaka?
4. Uczniowie analizują jakie powiązania ma słowo *tożsamość* ze słowami kuchnia śląska (praca w grupach) i dzielą się swoimi spostrzeżeniami z całą klasą.
5. Pogadanka na temat różnorodnych potraw, ciast i smakołyków śląskich, które były przygotowywane w tygodniu i w niedzielę, z okazji Wielkanocy i na Wigilię, a także w zależności od pór roku – prezentacja informacji zebranych przez dzieci.
6. Czytanie przepisów śląskich potraw (5 kart, podręcznik).
7. Wykonanie „wodzionki” (praca w grupach) – karta pracy, przypomnienie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w kuchni, przygotowanie zupy wg przepisu, degustacja.
8. „Otwieramy regionalny lokal gastronomiczny” (praca w grupach).
9. Szukanie odpowiedniej lokalizacji w miejscu zamieszkania, w twojej dzielnicy. Wybranie nazwy, zaplanowanie wystroju, zatrudnienie personelu, opracowanie *śląskiego menu* wg podziału:
  - na co dzień (na co dzień),
  - obiad niedzielno-święteczny (łobiod niedzielny),
  - ciastka i smakołyki (maszkety),
  - potrawy wielkanocne (jedziny wielkanocne),
  - potrawy wigilijne (jedziny na Wilijo).

10. Prezentacja pomysłów.

11. QUIZ KULINARNY: gra multimedialna – „Osobliwości Rybnika”.

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

1. Uzupełnij zestaw fiszek – gwarowe nazwy związane z tematem kuchnia śląska.
2. *Co gotowały nasze prababcie?* – zbiorę przepisy. Założę własny „Przepiśnik wg śląskiej starki”.
3. Na następne zajęcia przyniosę wianek śląski (dziewczynki) albo czako górnicze (chłopcy).

SCENARIUSZ 5.

*Do familoka Wandruska zajrzała
i we szafie śląskich obliczek poszukała.*

Tematyka zajęć:

Mój dom, moje podwórko i moi sąsiedzi. Stroje ludowe na Górnym Śląsku.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie się do lekcji, na której uczniowie poznawali wnętrze kuchni śląskiej, jako najważniejszego miejsca w domu stanowiącego centrum życia śląskiej rodziny.

Cele lekcji:

- Rozwijanie wartości rodzinnych związanych z wartościami kulturowymi wspólnoty lokalnej i regionalnej.
- Poznanie charakterystycznych cech budownictwa regionalnego oraz strojów śląskich.
- Kształtowanie umiejętności posługiwania się gwarą śląską.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na zajęciach dowiedzie się, jak wygląda tradycyjny dom rodziny śląskiej. Poznacie stroje śląskie zróżnicowane ze względu na stan, zamożność, okoliczności i miejsce zamieszkania. Poszerzycie zasób słownictwa gwarowego.

Pytanie kluczowe: Dlaczego dom to nie tylko cztery ściany?

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- wie, jak wygląda tradycyjny dom rodziny śląskiej i porównuje go ze współczesnymi domami,
- prawidłowo różnicuje śląskie stroje ludowe ze względu na stan, zamożność, okoliczności i miejsce zamieszkania,
- zna gwarowe nazwy zabudowań oraz nazwy elementów stroju ludowego.

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: krótki wykład ilustracyjny lub pogadanka, praca z materiałem.

Formy pracy: praca indywidualna, praca w parach, praca w grupach.

Materiały/środki dydaktyczne: kserokopie tekstów źródłowych (wiersz ks. Jerzego Szymika z cyklu „Fotografie”), zdjęcia, ilustracje, makieta familoka i budynku gospodarczego. Oryginalne stroje śląskie lub przedstawione na ilustracjach, prezentacja multimedialna.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Podanie tematu lekcji, celów i kryteriów sukcesu ucznia.
2. Przedstawienie pytania kluczowego. *Dlaczego dom to nie tylko cztery ściany?*
3. Wprowadzenie do tematu lekcji, spontaniczne wypowiedzi dzieci na pytania typu:
  - *Jak wygląda twój dom?*
  - *Jak wygląda wnętrze twojego domu, izby?*
  - *Jakie jest jego przeznaczenie, wyposażenie, dekoracje, miejsca szczególne itp.?*
  - *Jaka jest historia twojego domu rodzinnego?*
  - *Jakie wartości są w nim pielęgnowane?*
  - *Czy zmieniają się pod wpływem mijającego czasu?*
  - *Co znajduje się dookoła twojego domu?*
  - *Czym różnią się współczesne domy od tych tradycyjnych w naszym regionie?*
  - *W jakich warunkach mieszkali nasi przodkowie?*
4. Określanie jaki jest dom, do którego warto powracać w każdej chwili (praca w parach). Nauczyciel może przeczytać wiersz ks. Jerzego Szymika z cyklu „Fotografie”, a uczniowie w parach określą - ciepły, przytulny, bezpieczny, pogodny, do którego warto powracać w chwilach trudnych. Jawi się on jako azyl i schronienie przed żywiołem świata. Na jakich fundamentach (wartościach) dających człowiekowi siłę został zbudowany? Uczniowie znajdują wartości: miłość, dobro, harmonia, bezpieczeństwo, spokój, prawda, szczęście, ukojenie, ciepło. Można zastosować poker kryterialny, aby dzieci nauczyły się uzasadniania wybranych wartości i mogły utworzyć swoistą hierarchię wartości budujących dom.
5. Przedstawienie pytania kluczowego. *Dlaczego dom to nie tylko cztery ściany?*
6. Mieszkać we familoku – składanie makiety, krótki wykład nauczyciela, gwarowe nazwy zabudowań gospodarczych na Śląsku.
7. Prezentacja multimedialna pt.: „Nasze śląskie stroje”. Rekwizyty w postaci wianka (w zależności od pory roku można wykonać wianek z kwiatów żywych lub z bibuły) i czapki górniczej – gwarowe nazwy poszczególnych elementów strojów.
8. Pamiątkowe zdjęcie w wianku i czako na tle makiety familoka.

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

1. Narysuję dom, w którym mieszkam (albo wkleję jego zdjęcie) a otoczenie, w którym dobrze bym się czuł/czuła – dorysuję.
2. Opiszę krótko historię tego domu (Kto go zbudował? Kiedy? Kto mieszkał i mieszka w domu? Legendy o moim domu itp.). Podam czyje informacje ułatwiły mi wykonanie zadania.

Pamiętaj, iż Twój dom jest fragmentem miejscowości, w której mieszkasz, a od jego wyglądu i otoczenia zależy w pewnym stopniu wygląd okolicy.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

SCENARIUSZ 6.

*Kluska z mapami pracowała,
swego miejsca na Ziemi poszukiwała.*

Tematyka zajęć:

Rybnik – moje miejsce na Ziemi.

Symbolika Rybnika i regionu Górnego Śląska.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie się do posiadanej przez ucznia wiedzy i umiejętności.

Cele lekcji:

- Doskonalenie umiejętności czytania map administracyjnych i fizycznych oraz planu miasta.
- Zapoznanie uczniów z podstawową symboliką miasta Rybnika i Górnego Śląska
Uświadomienie pochodzenia nazwy miasta.
- Rozwijanie wrażliwości estetycznej uczniów oraz poczucia przynależności do społeczności lokalnej.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na dzisiejszych zajęciach określicie położenie i przynależność administracyjną Rybnika oraz położenie wybranych obiektów na planie miasta. Poznacie herb i hejnał Rybnika.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- wskazuje na mapie województwo śląskie, powiat rybnicki i miasto Rybnik,
- wymienia teorie na temat pochodzenia nazwy Rybnik,
- wie, co przedstawia herb Rybnika, herb Górnego Śląska i województwa śląskiego.

Pytanie kluczowe: Jaki wpływ ma położenie Rybnika na życie mieszkańców miasta?

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: pogadanka, rozmowa, elementy wykładu, zajęcia w sali z dostępem do Internetu, praca z mapą i atlasem geograficznym, działania praktyczne – praca plastyczna.

Formy pracy: praca indywidualna, praca zbiorowa.

Materiały/środki dydaktyczne: atlas geograficzny Polski, mapa fizyczna i administracyjna Polski, Europy, świata, oprogramowanie użytkowe, pomoc multimedialna, prezentacja multimedialna, ilustracje, zasoby internetowe.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Podanie tematu, celów lekcji i kryteriów sukcesu ucznia.
2. Praca z mapą świata, Europy, Polski i województwa śląskiego. Określenie położenia Rybnika.
3. Praca z planem miasta – określenie położenia oraz wybranego obiektu na planie miasta.
4. Pomoc multimedialna opracowana do wykorzystania na tablicy interaktywnej (pomoc dydaktyczna rozszerzona o elementy geografii i przyrody – mapa Rybnika).
5. Przedstawienie pytania kluczowego: Jaki wpływ ma położenie Rybnika na życie mieszkańców miasta? Rozmowa nakierowana.
6. Praca z wykorzystaniem różnych źródeł informacji. „W nazwie ukryte” to szukanie odpowiedzi na pytania: Skąd pochodzi nazwa miasta, dzielnicy? Jakie informacje kryją się w nazwach wybranych ulic i obiektów?
7. Wykonanie wybranych symboli: herbu, logo, flagi – rysowanie węgłem, kredą i suchymi pastelami.
8. Zapoznanie się z uchwałą o herbie i fladze. Poznanie zasad używania herbu i flagi Rybnika – wykorzystanie strony www.rybnik.eu, www.slakie.pl.
9. Oglądanie filmu o Rybniku – Bajka „Rybek z Rybnika” dostępnej na kanale miasta w serwisie YouTube.

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

Przygotuję się do zajęć „Miasto 27 dzielnic” (9 grup kilka osobowych po 3 dzielnice do opracowania).

Opracuję metodą projektu trzy z wylosowanych dzielnic. Przygotuję następujące informacje:

- Nazwa dzielnicy Rybnika - skąd się wzięła i co oznacza? Przedstawię teorię od najbardziej oczywistej do najdziwniejszej. A może jeszcze niewyjaśnioną.
- Pierwsze wzmianki historyczne, herby poszczególnych dzielnic, ich symbolika.
- Odległość od centrum Rybnika.
- Specyfika, osobliwości, walory, ciekawe miejsca w dzielnicy (fotografie własne).
- Postacie historyczne i współczesne ważne dla społeczności lokalnej.

SCENARIUSZ 7.

Wandruska po dzielnicowych ścieżkach biegała.

Tematyka zajęć:

Miasto 27 dzielnic.

Dzielnica, w której mieszkam.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie się do zajęć z mapą, w trakcie których uczniowie określali położenie Rybnika, pracowali z planem miasta oraz do zadań opracowanych metodą projektu i do pojęć: mała ojczyzna, środowisko lokalne.

Cele lekcji:

- Doskonalenie umiejętności czytania planu miasta, określenie położenia dzielnic na planie miasta, określenie kierunków położenia względem centrum miasta.
- Kształtowanie trwałych więzi z „małą ojczyzną” i świadomości własnych korzeni.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na dzisiejszych zajęciach dowiesz się, jakie dzielnice wchodzi w skład Rybnika. Poznasz swoją „małą ojczyznę”.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- przygotował i zaprezentował projekt zgodnie z tematem i wytycznymi,
- rozpoznaje nazwy dzielnic Rybnika, potrafi określić ich położenie względem centrum miasta,
- zna swoją „małą ojczyznę”, własną dzielnicę, jej historię, zbytki, ciekawe postacie i bieżące wydarzenia.

Pytanie kluczowe: *Na czym polega wkład mojej dzielnicy w rozwój miasta?*

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: pogadanka, rozmowa, dyskusja, metoda projektu, zajęcia w sali z dostępem do Internetu.

Formy pracy: praca indywidualna, praca grupowa

Materiały/środki dydaktyczne: materiały przygotowane przez uczniów, plansza interaktywna, lornetki, aparat fotograficzny, notatnik/szkicownik.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Przedstawienie tematu i celów zajęć, wprowadzenie do zajęć, zaproponowanie kryteriów sukcesu ucznia.
2. Prezentowanie wykonanych projektów.
3. Plansza interaktywna – gra memory, utrwalenie wybranych informacji o dzielnicach Rybnika.
4. Usystematyzowanie informacji przygotowanych przez uczniów, uzupełnienie wykładem nauczyciela.
5. Spacer po dzielnicy. Obserwacja bezpośrednia. Zebranie materiału do albumu (bądź gazetki) pn. „Malowane obiektywem” (w tym: Obiekty użyteczności publicznej, ciekawe miejsca i walory dzielnicy. Wszystko, co ważne dla mnie i całej społeczności lokalnej – geografia, przyroda itp.).

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

1. Przygotuję „wkładkę” do portfolio „Rybnik miasto 27 dzielnic”.
2. Przedstawię (w wersji papierowej) swój pomysł na utworzenie lapbooka lub ścieżki dydaktycznej w mojej dzielnicy. W projekcie uwzględnię specyfikę dzielnicy.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

SCENARIUSZ 8.

*Zioła na herbatkę Kluska zbierała
i w zgodzie z przyrodą krajobrazy oglądała.*

Tematyka zajęć:

Osobliwości przyrodnicze Rybnika.

Rośliny pobliskich lasów, łąk i przydomowych ogródków.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie się do wiadomości zdobytych w trakcie zajęć w terenie oraz lekcji o Rybniku i jego dzielnicach.

Cele lekcji:

- Kształtowanie u uczniów potrzeby ochrony przyrody.
- Wdrażanie do działań na rzecz ochrony przyrody w swoim środowisku.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na dzisiejszych zajęciach poznasz osobliwości przyrodnicze Rybnika oraz pobliskie ekosystemy wraz z przedstawicielami fauny i flory. Dowiesz się, co możesz zrobić, żeby chronić przyrodę.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- potrafi wymienić przykłady osobliwości przyrodniczych Rybnika,
- opisuje właściwości lecznicze niektórych roślin rosnących w okolicy,
- wie, jak chronić przyrodę i potrafi wymienić zniszczenia w przyrodzie spowodowane przez człowieka (wypalanie łąk, zaśmiecanie lasów, nadmierny hałas, kłusownictwo).

Pytanie kluczowe: *Dlaczego Rybnik nazywany jest miastem parków i ogrodów?*

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: pogadanka, opis, objaśnienie, dyskusja, galeria zdjęć z użyciem komputera, ćwiczenia praktyczne.

Formy pracy: praca zbiorowa, praca indywidualna.

Materiały/środki dydaktyczne: ilustracje, wydruki, rysunki, zdjęcia, pocztówki, wycinki z gazet, prezentacja multimedialna, filmy, zasoby internetowe.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Przedstawienie tematu, celów zajęć, kryteriów sukcesu ucznia, wprowadzenie do zajęć.

2. Prezentacja i wykład nauczyciela „Osobliwości przyrodnicze – najciekawsze obiekty przyrodnicze Rybnika”:

Dolina Rudy, Kem Golejowski, Rybnik-Podlesie, Rybnik-Świerki, Gzel. Cegielnia w Chwałęcicach, Dolina Potoku, Wypandów, Las przy Karnatowcu, Potok z Kamienia, Las Goik i Starok, Jezioro Rybnickie, Głaz im. Oskara Michalika.

3. Uzupełnianie portfolio (praca indywidualna). Łączenie opisu z ilustracją oraz nazwą dzielnicy, w której obiekt występuje.

4. Rozpoznawanie roślin z pobliskich ekosystemów. Dyskusja, wymiana spostrzeżeń.

5. Losowanie ilustracji, określanie nazwy, odczytywanie przykrytych napisów.

6. Dopasowywanie fotografii roślin łąkowych do odpowiedniej kategorii (chronione, lecznicze, trawy) i podanie przykładów. Uczniowie otrzymują kartki z opisem właściwości wybranych roślin leczniczych i próbują wyjaśnić, w jakich sytuacjach można je zastosować.

7. Przykłady zastosowania roślin leczniczych, wykonanie „wkładki” do portfolio.

8. Ustalenie wniosków, rozmowa nakierowana:

Rośliny mają ogromne znaczenie ekologiczne: są podstawą (producentem) wielu łańcuchów pokarmowych (przypomnienie dzieciom pojęcia) jako organizmy samożywne; bez nich nie mogłoby istnieć wiele form życia. Przede wszystkim rośliny mają związek z produkcją tlenu (fotosynteza); ale także stanowią pokarm, dają schronienie, kształtują środowisko życia zwierząt. Swym niewłaściwym działaniem człowiek niszczy przyrodę (wypalanie łąk, zaśmiecanie lasów, nadmierny hałas, kłusownictwo).

9. Wykonanie z bibuły bukietu mleczy lub stokrotek (zielnika).

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

Wybiorę kilka obiektów przyrodniczych w mojej dzielnicy, zrobię „wkładkę” do portfolio.

SCENARIUSZ 9.

*W szkolnej ławce Kluska posiedziała,
historię Śląska studiowała, innym swoją wiedzę
przekazała.*

Tematyka zajęć:

Dzieje Rybnika na tle Górnego Śląska.

Najważniejsze wydarzenia i ludzie z nimi związani.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie się do zajęć z mapą Polski oraz do nazw: kraina geograficzna, region, kraj.

Cele lekcji:

- Kształtowanie poczucia odpowiedzialności za pielęgnowanie tradycji i popularyzację dorobku poprzednich pokoleń.
- Wyposażenie uczniów w wiedzę o własnym mieście na tle Górnego Śląska. Zwrócenie uwagi na różne płaszczyzny – historię, środowisko geograficzne, etnograficzne, kulturowe i społeczne.
- Poznanie zasad tworzenia wystawy muzealnej.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na dzisiejszych zajęciach dowiesz się, jak zorganizować wystawę muzealną. Poznasz niektóre wydarzenia historyczne miasta Rybnika i wybrane dzieje Górnego Śląskiego oraz ludzi z nimi związanych.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- zna najważniejsze wydarzenia i postacie historyczne Rybnika i Górnego Śląska,
- aktywnie uczestniczy w zajęciach, podejmuje działania dodatkowe.

Pytanie kluczowe: Co jest ważne w pracy metodą projektów?

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: praca z poradnikiem, praca z materiałem źródłowym, pokaz, obserwacja, praca z mapą, metoda projektu.

Formy pracy: praca zbiorowa, praca indywidualna, praca w parach.

Materiały/środki dydaktyczne: przykładowe ilustracje, źródła, wydruki/ rysunki, zdjęcia, pocztówki, wycinki z gazet, prezentacja multimedialna, zasoby internetowe.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Przedstawienie tematu, celów zajęć, kryteriów sukcesu ucznia; wprowadzenie do zajęć.
2. Przedstawienie uczniom zasad (tzw. podstaw) organizowania czasowej wystawy muzealnej:
  - wybór kuratora, zastępcy, pomocnika,
  - pierwsza rozmowa z każdym z członków,
  - podzielenie projektu na części,
  - ustalenie planu/harmonogramu,
  - miła atmosfera i zaufanie, współpraca, odpowiedzialność, terminowość.
3. Napisanie pod kierunkiem nauczyciela prośby o umożliwienie zorganizowania wystawy. Złożenie wniosku u dyrekcji szkoły. Otrzymanie pisemnej zgody.
4. Zakres tematyczny wystawy – prezentacja multimedialna, przedstawienie poszczególnych treści, przydział odpowiedzialnych, wskazanie źródeł informacji.
  - Etymologia nazwy Śląsk, herb i flaga Górnego Śląska.
  - Obrazy z dziejów Górnego Śląska.
  - Przedstawienie typowych cech krajobrazowych poszczególnych części regionu.
  - Jak powstawały miasta na Górnym Śląsku?
  - Najstarsze miasta na Górnym Śląsku.
  - Historia Rybnika podana związane z ich historią, wzmianki w źródłach historycznych, informacje na stronach internetowych.
  - Zmiany przynależności państwowej Górnego Śląska do Czech, Prus, Austrii, Niemiec i Polski.
  - Początek górnictwa rud srebra, węgla kamiennego i wapienia na Górnym Śląsku.
  - Najważniejsze wydarzenia, postacie historyczne ważne dla społeczności lokalnej i ich znaczenie dla dziejów regionu.
5. Czas na konsultacje i szukanie rozwiązań – planowanie w parach wystawy, prezentacja pomysłów na forum klasy.
6. Szczegółowe uzgodnienia, omówienie spraw organizacyjnych.

7. Podjęcie najważniejszych decyzji: ustalenie daty, miejsca, odbiorcy wystawy, prelegentów. itp.
8. Powrót do pytania kluczowego: Co jest najważniejsze w trakcie realizowania projektu grupowego? (Nakierowanie na wniosek: WSPÓŁPRACA, ODPOWIEDZIALNOŚĆ, TERMINOWOŚĆ. To jest nasz wspólny projekt, wszyscy są w nim ważni).
9. Krótkie omówienie kwestii praw autorskich różnorodnych utworów, które zamierzamy wykorzystać – wykład nauczyciela.
10. Omówienie pracy domowej.

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

1. Nakłonię rodziców na wizytę w muzeum i obejrzenie wystawy „RYBNIK NASZE MIASTO” przedstawiającej najważniejsze wydarzenia z historii i kultury regionu.
2. Wyszukam w bibliotece legendy i podania związane z Rybnikiem, przyniosę tekst na zajęcia.

Informacja do zadania domowego 1.

Część historyczna wystawy w oparciu o obszerne kalendarium_dziejów miasta oraz korespondujące z nim wybrane eksponaty ze zbiorów Muzeum, prezentuje najważniejsze wydarzenia jego historii. Uzupełnieniem treści są: mapa dzielnic miasta, multimedialne prezentacje oraz dioramy. Weekendy – bezpłatnie.

Istnieje możliwość wypożyczenia wystawy „Przełomowy czas 1918-1922”, która jest krótkim (12 dużych plansz) przedstawieniem niezwykle ciekawego i ważnego dla Górnego Śląska okresu powstań i plebiscytu. Tworzą ją przede wszystkim reprodukcje dokumentów i fotografii (ze zbiorów Muzeum w Rybniku), dzięki którym można lepiej poznać ten okres. Jest ona elementem działań Muzeum związanych z 95. rocznicą III powstania śląskiego. Szczegółowych informacji udziela Dawid Keller, tel. 32 43 27 477

SCENARIUSZ 10.

Legend i podań Wandruska z uwagą wysłuchała.

Tematyka zajęć:

Legenda mojej dzielnicy.

Szlakami zabytków architektury i rzeźby Rybnika.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie się do zadania domowego przygotowanego przez uczniów.

Cele lekcji:

- Poznawania kultury i tradycji swojego miejsca zamieszkania poprzez motywy ze śląskich baśni.
- Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień ucznia oraz kształtowanie potrzeby osiągnięcia celu przy równoczesnej wrażliwości na potrzeby otoczenia.
- Poznawanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego Rybnika.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na dzisiejszych zajęciach poznasz legendy i zabytki Rybnika.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- potrafi ułożyć, zapisać, zilustrować i zaprezentować legendę o swojej dzielnicy,
- zna wybrane zabytki Rybnika.

Pytanie kluczowe: *Jakie dziedzictwo kulturowe w przekazie z pokolenia na pokolenie jest trwalsze – materialne czy niematerialne?*

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: mapa pomysłów, tworzenie ilustracji legend, tworzenie bazy danych.

Formy pracy: praca indywidualna, praca zbiorowa.

Materiały/środki dydaktyczne: najważniejsze hasła dotyczące legend, arkusz papieru szarego z napisanym na środku hasłem *legenda*, kserokopie map dzielnicy, makulatura - kolorowe gazety, różnego rodzaju materiały papiernicze, tablica do wyeksponowania powstałych prac.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Przedstawienie tematu, celów zajęć, kryteriów sukcesu ucznia.
2. Wprowadzenie do zajęć – wyjaśnienie, co to jest materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe. Zagadnienia dotyczące legend – można odwołać się do legend zaprezentowanych w publikacji.
3. Wspólne czytanie baśni, podań i legend przygotowanych przez uczniów i nauczyciela. Poznanie ich bohaterów (jedna osoba może być narratorem, a pozostałe mogą się przebierać i inscenizować).
4. Zabawa z losowaniem haseł z najważniejszymi pojęciami dotyczącymi legendy.
5. Rysowanie ilustracji wybranej legendy.
6. Ekspozycja prac (w klasie lub na stronie szkoły).
7. Tworzenie komputerowej bazy zabytków Rybnika.
8. Uzupełnianie zbioru fiszek – śląskie nazwy straszycy i wiedźm.
9. Uzupełnianie portfolio – zabytki Rybnika.

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

Przygotuję:

1. Krótkie notki biograficzne: patronów naszych ulic (2) sylwetek Górnoślązaków (2), ważnych rodów górnośląskich (2), znaczących postaci Górnego Śląska związanych z historią i ich zasługi dla regionu – przygotowanie materiałów gotowych do wykonania gazetki.
2. Listę osób, które swoją działalnością rozświetlają Rybnik (10).

SCENARIUSZ 11.

*Kluseczka po Rybniku biegła, autorytetów
szukała,
mnóstwo ciekawych ludzi spotkała.*

Tematyka zajęć:

Poczet wybitnych postaci Rybnika.

Historia tworzy się na naszych oczach.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie się do zadania domowego przygotowanego przez uczniów oraz do wiedzy i umiejętności uczniów zdobytych na zajęciach komputerowych.

Cele lekcji:

- Poznanie i prezentacja wybitnych postaci zarówno historycznych jak i współczesnych.
- Kształtowanie umiejętności umożliwiających uczniom poznanie świata, uczenie się i ekspresję twórczą poprzez poznawanie wartości tkwiących w ich kulturowym i społecznym otoczeniu.
- Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień ucznia oraz kształtowanie potrzeby osiągnięcia celu przy równoczesnej wrażliwości na potrzeby otoczenia.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Podczas dzisiejszych zajęć poznasz i zaprezentujesz wybitne postacie związane z Rybnikiem i Górnym Śląskiem, wykonasz prezentację multimedialną związaną z tematem lekcji.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- zna nazwiska i osiągnięcia sławnych Górnoszlązaków i rybniczian, zarówno tych historycznych jak i żyjących w chwili obecnej,
- potrafi dokonać selekcji treści, przedstawić temat w przystępny sposób i zainteresować nim innych,
- rozumie wartość przekazu słowno-wzrokowego dla przyswajania i przekazywania wiedzy.

Pytanie kluczowe: Co byś musiał/a zrobić, żeby „znaleźć się” w leksykonie wybitnych mieszkańców Rybnika?

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min. (zajęcia w sali z dostępem do komputerów i Internetu)

Metody/techniki pracy: pogładowa, pokaz, dyskusja problemowa, praca z materiałem źródłowym: prasa, ilustracje, filmy, albumy.

Formy pracy: praca indywidualna, praca zbiorowa.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Przedstawienie tematu, celów zajęć, kryteriów sukcesu ucznia.
2. Przedstawienie przygotowanych przez uczniów materiałów.
(Sylwetki Górnolęzaków, ważne rody górnośląskie i ich zasługi dla regionu, znaczące postacie Górnego Śląska związane z historią regionu. Patroni naszych ulic.)
3. Wspólne tworzenie gazetki z przygotowanych materiałów. (Nauczyciel uzupełnia informacje uczniów, dodaje nowe, aktualizuje gazetkę.)
4. Uczniowie prezentują przygotowane listy „Oni rozstawiają nasz Rybnik”.
5. Każda kolejna osoba dodaje tylko postacie, których jeszcze nikt nie wymienił. Wszyscy aktualizują swoją listę.
6. Dyskusja problemowa – wyjaśnienie znaczenia przekazu słownego (listy), wzrokowego (gazetka) oraz łączonego (np. prezentacja w programie Power Point) dla skuteczności przyswajania wiedzy.
7. Uruchomienie programu Power Point, rozpoczęcie pracy nad prezentacją pod kierunkiem nauczyciela (rada i pomoc, przypomnienie informacji o prawie autorskim).
8. Wykonanie przez uczniów prezentacji „Galeria wybitnych rybniczian XXI w.” i przedstawienie jej na forum klasy (ocena koleżeńska i samoocena – wybór najciekawszej, najlepiej wykonanej).
9. Powrót i rozszerzenie pytania kluczowego: Co byś musiał/a zrobić, żeby „znaleźć się” w leksykonie wybitnych mieszkańców Rybnika?

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

1. Przyniosę eksponaty, narzędzia, materiały i wytwory pracy do zorganizowania wystawy „Praca zawodowa rybniczian dawniej i dziś”.
2. Przygotuję materiały na festiwal zawodów i specjalności.

SCENARIUSZ 12.

Kluska mistrzowskie farchy poznawała.

Tematyka zajęć:

Rzemiosło, zawód, profesja.

Cech rzemiosł różnych.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołuje się w odpowiednich etapach lekcji do zadań domowych przygotowanych przez uczniów.

Cele lekcji:

- Przygotowywanie do uczestnictwa w życiu społecznym, kulturalnym i naukowym Górnego Śląska, Polski i Europy.
- Stworzenie możliwości i warunków do wszechstronnego i harmonijnego rozwoju ucznia poprzez integrację treści nauczania różnych przedmiotów zawierających treści z zakresu edukacji regionalnej a także w oparciu o treści poszerzone.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na dzisiejszych zajęciach zdobędziesz umiejętności wybranego zawodu.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- zna tradycyjne zawody i ich patronów,
- potrafi wymienić kilka zakładów pracy w Rybniku, regionie.

Pytanie kluczowe: *Kim chcę być, gdy dorosnę?*

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: pogadanka, rozmowa, wykład, mapa mentalna, praca ze źródłami: prasa, ilustracje, filmy, książki, fotografie, albumy itp.

Formy pracy: praca indywidualna, praca zbiorowa.

Materiały/środki dydaktyczne: ilustracje przedstawicieli różnych zawodów, materiał źródłowy, rysunki, zdjęcia, wycinki z gazet, materiały na warsztaty wg ustaleń.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Podanie tematu lekcji, celów lekcji i kryteriów sukcesu ucznia.

2. Przedstawienie pytania kluczowego: Kim będę gdy dorosnę?
3. Wprowadzenie w tematykę lekcji.
4. Wykład nauczyciela a w nim:
  - Tradycyjne rzemiosło wiejskie i miejskie.
  - Tradycje zawodowe w naszym regionie.
  - Zakłady pracy na Górnym Śląsku, szczególnie w Rybniku – kopalnie, huty, koksownie, cementownie, cegielnie, nadleśnictwa.
  - Kult świętych – patroni wybranych grup zawodowych.
5. Prezentacja eksponatów, narzędzi, materiałów oraz wytworów pracy przyniesionych przez uczniów.
6. Wykonanie mapy mentalnej „Zawody wczoraj i dziś” – praca w 4-osobowych grupach. Mapa zawiera następujące kategorie:
  - Zawody moich rodziców, dziadków, krewnych.
  - Ginące zawody.
  - Współczesne zawody.
7. Zorganizowanie warsztatów „Festiwal zawodów i specjalności jubilerskich, poligraficznych, tkackich, krawieckich...”.
8. Uzupelnianie zbioru fiszek – śląskie nazwy związane z tematem zajęć.
9. Odpowiedź na pytania kluczowe: Kim chcę być, gdy dorosnę?

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

Narysuj wybranego patrona. Technika dowolna.

SCENARIUSZ 13.

*Kluska rewitalizację przeanalizowała,
miasto z „ikrą” zareklamowała.*

Tematyka zajęć:**Rybnik reWita – nowa energia rybnickiej tradycji**

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie się do słownictwa związanego z projektem rewitalizacji. Nawiązanie do tematów dotyczących dzielnic miasta Rybnika.

Cele lekcji:

- Poznawanie dziedzictwa kulturowego i materialnego, w tym również obiektów na obszarach rewitalizacji w dzielnicach Rybnika: Chwałowice, Niewiadom, Niedobczyce, Paruszowiec-Piaski, Śródmieście.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na dzisiejszych zajęciach poznasz obszar objęty rewitalizacją, prześledzisz kalendarium wydarzeń w projekcie.

Nacobezu - kryteria sukcesu:**Uczeń:**

- zna rewitalizowane dzielnice Rybnika, obiekty o które należy zadbać, „ożywić”, nadać nową jakość itp.,
- dokonuje analizy własnego otoczenia/dzielnicy/ulicy,
- bierze udział w procesach partycypacyjnych – co trzeba zmieć/przekształcić, aby mieszkańcy czuli się bezpieczniej,
- wie, co i dzięki komu dzieje się w projekcie.

Pytanie kluczowe: Co to jest rewitalizacja?

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: pogadanka, rozmowa, wykład, debata oxfordzka, zajęcia w sali z dostępem do Internetu, zasoby Internetu, strona Miasta Rybnika.

Formy pracy: praca indywidualna, praca zbiorowa.

Materiały/środki dydaktyczne: foldery, ulotki, informacje prasowe, wycinki z gazet, pojęcia związane z edukacją regionalną i rewitalizacją, prezentacja multimedialna, filmy reklamowe, zasoby internetowe, strony internetowe, puzzle.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Podanie tematu lekcji, celów lekcji i kryteriów sukcesu ucznia.
2. Wprowadzenie do tematu lekcji – przypomnienie podstawowych informacji o realizowanym projekcie.
3. Rozmowa na temat więzi uczniów ze swoim miejscem zamieszkania i nauki itp. Identyfikacja z miastem (warto opowiedzieć o partycypacji obywatelskiej w Rybniku, jakie projekty już zrealizowano, a jakie czekają na realizację).
4. Debata oksfordzka – teza: „Samorząd uczniowski powinien mieć własny budżet” (informacje o debatach na stronie: www.ceo.org.pl/pl/sejmmlodziezy/news/debata-oksfordzka)
5. Układanie puzzli z Zabytkową Kopalnią „Ignacy” w Rybniku.
6. Przypomnienie wiadomości o obszarach objętych rewitalizacją w mieście Rybniku - fragmenty dzielnic: Chwałowice, Niewiadom, Niedobczyce, Paruszowiec-Piaski i Śródmieście – informacje, zdjęcia, filmy.
7. Analiza działań rewitalizacyjnych. „Zwyczajni i niezwyčajni” w procesie rewitalizacji. Co było, a co nas jeszcze czeka...
8. Projekcja filmów o naszym mieście: „Rybnik – miasto z ikrą”
https://www.youtube.com/watch?v=D6prp2a_jhM_
9. Przygotowanie materiałów promujących miasto: „Zapraszamy do Rybnika”.

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

Napiszę nową legendę: „O tym jak ...(imię i nazwisko) rewitalizował/a Rybnik”.

SCENARIUSZ 14.

Wandruska ukwiecony „rondland” podziwiła, do ochrony środowiska namawiała.

Tematyka zajęć:

Rybnicka baza turystyczno-rekreacyjna.

Miasto o wielu obliczach i dobrej energii.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie do tematów związanych z poznawaniem Rybnika, historii jego dzielnic, osobliwości przyrodniczych, wybitnych postaci oraz zagadnień związanych z ochroną środowiska.

Cele lekcji:

- Utrwalenie wiedzy o walorach turystycznych Rybnika.
- Kształtowanie postawy szacunku i dbałości o tereny rekreacyjne i turystyczne miasta.
- Budzenie świadomości ekologicznej.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na zajęciach poznasz walory turystyczne oraz kompozycje przyrodniczo-kulturowe Rybnika. Uświadomisz sobie, jaki masz wpływ na niezanieczyszczanie środowiska w swoim mieście.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- potrafi zareklamować miasto Rybnik,
- wie, kim był Władysław Weber,
- ma świadomość ekologiczną.

Pytanie kluczowe: *Jakie działania zapoczątkowane przez Władysława Webera jest kontynuowane przez władze Rybnika?*

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: wykład, reklama, reportaż, dywaniki pomysłów, „Dzielnica, ulica, podwórko” - gra memory, praca z mapą, gra terenowa.

Formy pracy: praca zbiorowa, praca grupowa i praca w parach.

Materiały/środki dydaktyczne: ilustracje, wydruki, rysunki, zdjęcia, pocztówki, wycinki z gazet, filmy, zasoby internetowe.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Podanie tematu lekcji, celów lekcji i kryteriów sukcesu ucznia.
2. Wprowadzenie do tematu lekcji – krótki wykład nauczyciela.
3. „Kompozycje przyrodniczo-kulturowe Rybnika” – opracowanie w grupach, praca z mapą.
  - park
  - zieleńce
  - skwery
  - ronda
  - ośrodki wodne
  - szlaki turystyczne
4. Układanie hasła reklamowego zachęcającego do odwiedzenia miasta Rybnika.
5. Redagowanie opowiadania: Dlaczego lubię „miasto z ikrą”?
6. „Dzielnica, ulica, podwórko” – gra memory, gra terenowa.
7. Wspomnienia o Władysławie Weberze i rybnickim przedsiębiorcy Juliuszu Hasse – reportaż.
8. „Ekologia w rodzinnym mieście” (warsztaty świadomości ekologicznej) – dywaniki pomysłów, dyskusja.

Poruszana tematyka:

- ochrona powietrza
- ochrona wód
- gospodarka odpadami
- ochrona powierzchni ziemi
- ochrona przed hałasem
- ochrona przyrody i bioróżnorodności
- edukacja ekologiczna

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

Dowień się, jak moi przodkowie spędzali wolny czas. W co grali i w co się bawili?

SCENARIUSZ 15.

*Kluska komputer odstawiła,
do „epoki podwórkowej” powróciła.*

Tematyka zajęć:

Epoka podwórkowa.

Śląskie zabawy, gry, wyliczanki.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie do doświadczeń dziecka z okresu dzieciństwa, tradycji wspólnych zabaw wyniesionych z domu rodzinnego, do czasu spędzonego w tym okresie u babć i dziadków, krewnych. Przypomnienie wyliczanek i zabaw wykorzystywanych w trakcie zajęć edukacji regionalnej.

Cele lekcji:

- Kultywowanie tradycyjnej kultury regionalnej poprzez zabawę – czynnika kultury ludzkiej.
- Poznawanie dawnych zabawek, zabaw i gier zespołowych oraz wyliczanek śląskich.
- Budowanie poprzez wspólne zabawy prawidłowych relacji w grupie.
- Rozwijanie percepcji i ekspresji twórczej w działaniach.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na zajęciach poznacie zabawy waszych przodków oraz towarzyszące im reguły i zasady.

Pytanie kluczowe: Jak można „epokę zabaw podwórkowych” wydobyć z lamusa?

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- potrafi zainicjować dawne zabawy i gry, wykazując twórczą ekspresję dramowo-ruchową,
- zna zasady zdrowej rywalizacji i stara się ich przestrzegać.

Miejsce i czas realizacji: 2*45 min., wybór miejsca warunkuje rodzaj zabaw, jakie chcemy zaproponować uczniom.

Metody/techniki pracy: krótki wykład ilustracyjny lub pogadanka, praca z materiałem źródłowym, zabawy, działania dramowo-ruchowe, ćwiczenie myślenia kombinacyjnego.

Formy pracy: praca indywidualna, praca w parach, praca w grupach.

Materiały/środki dydaktyczne: różne rekwizyty potrzebne do przeprowadzenia zabaw, kreda, kserokopie tekstu źródłowego – opisy gier i zabaw wybrane wg uznania nauczyciela.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno-porządkowe. Podanie tematu lekcji, celów lekcji i kryteriów sukcesu ucznia.
2. Przedstawienie pytania kluczowego.
3. Powiązanie z wcześniejszą wiedzą. Wprowadzenie do tematu lekcji – krótki wykład nauczyciela.
4. Nauczyciel zadaje uczniom pytanie: W jakie zabawy bawili się wasi dziadkowie, pradziadkowie? Uczniowie odpowiadają na nie. Nauczyciel objaśnia wybrane zabawy. Przypomina, że zawsze należy pamiętać o zasadach bezpieczeństwa oraz o przestrzeganiu ustalonych reguł.
5. Dzieci grają i bawią się wg instrukcji.

Graczki moich starek, starzyków...

- *gra w koble,*
- *zima, ciepło, spolisz się,*
- *ciuciubabka,*
- *dupki grali,*
- *wyścigi helgom z koła,(abo zwykłym obrynczom z koła abo z beczi, kulanie rynką, patykiem abo powyginanym drutym (graczka dło synków),*
- *gloka (narysowano krejdom kostka podzielono na 6 okiyn. Ciepało sie do tych okiyn konskym dachówki i po jednej nodze sie skokało i to zbiyrało piyrsze do jednego okienka, i do wszystkich sie skokało i do 2 okiynka i zaś dołokota. Potym ciepało sie obroconym zadkym do tej gloki i ciepało sie, jak trefiło do kierego łokiynka, no to te łokiynko trzeba było przeskakiwać. Nie mogła ta dachówka nigdy spaść na kryską, bo to było koniec gry dla grającej i grała drugo, a ta czekała aż sie pomyli),*
- *na Gogi (stoło sie w kołku, jedna z balym w środku, jak wyrzuciła piłka do góry to wołała imię jednej z nas i ta musiała wartko ta piłka chycić i wołać – sto! i kaźdo z nas musiała się zatrzymać, wtedy ta robiła tela krokow, wiela miała w imiyniu liter i ciepała do kierej miała najbliżyj, jak jom nie skuła to musiała ona wyrzucać, a jak jom trefiła to była w pojszczotku).*
- *we dwa ognie ze synkami...*

6. Nauczyciel mówi o wyliczankach, podając ich przykłady. Chętne dzieci mogą się ich nauczyć.
7. Uczniowie podejmują działania, bawią się i grają w wybrane zabawy.
8. Powrót do pytania kluczowego: *Jak można „epokę zabaw podwórkowych” wydobyć z lamusa?* Chętni uczniowie udzielają odpowiedzi na forum klasy.

9. Na zakończenie lekcji nauczyciel odwołuje się do zabaw, którym oddawały się dzieci, kiedy nie było jeszcze telewizorów i komputerów. Na zakończenie dziękuje uczniom za zgodną, wesołą zabawę.

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Praca domowa:

Zaproszę do podobnej zabawy kolegę lub koleżankę z sąsiedztwa.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

SCENARIUSZ 16.

Kluska „szmaragdową krainą” się upajała.

Tematyka zajęć:

Górny Śląsk szmaragdem Europy.

Ocalić od zapomnienia.

Powiązanie ze zdobytą wcześniej wiedzą: Odwołanie się do zajęć z mapą, w trakcie których uczniowie określali położenie Rybnika w województwie, w Polsce, Europie i na świecie oraz do podstawowych pojęć z edukacji regionalnej.

Cele lekcji:

- Przygotowywanie do uczestnictwa w życiu społecznym, kulturalnym i naukowym Górnego Śląska, Polski i Europy.
- Samookreślenie się odnośnie odczuwania zadowolenia, satysfakcji oraz poczucia wartości.

Cele sformułowane w języku zrozumiałym dla ucznia:

Na dzisiejszych zajęciach poznasz wartość swojego regionu.

Nacobezu - kryteria sukcesu:

Uczeń:

- potrafi zinterpretować otrzymaną informację, utworzyć z niej hasło, nanieść na mapę mentalną i zrobić rysunek,
- na wartość swojego miasta i regionu.

Pytanie kluczowe: *Dlaczego Górny Śląsk nazywany jest szmaragdem Europy?*

Miejsce i czas realizacji: sala lekcyjna, 2*45 min.

Metody/techniki pracy: pogadanka, rozmowa, wykład, dyskusja, wymiana poglądów, praca z mapą: Polski, Europy i świata, mapa mentalna Tony’ego Buzana, zajęcia w sali z dostępem do Internetu, praca ze źródłami: prasa, ilustracje, filmy, książki, fotografie, albumy itp.

Formy pracy: praca indywidualna, praca zbiorowa, praca w grupach.

Materiały/środki dydaktyczne: mapa Polski, Europy, świata, tekst źródłowy, słowa abp Alfonsa Nossola*.

*) Heinrich Mühlport niemiecki poeta z XVII w. w wierszu określa Górny Śląsk „Smaragdem Europy”. Abp Alfons Nossol zinterpretował to następująco: *„Smaragd to swoisty kamień szlachetny, przybywa mu na blasku, na wartości i oczywiście na cenie, jeśli ma w sobie jak najwięcej domieszek. Taką krainę z wieloma domieszkami, wymiarami, kulturowymi, cennymi dobrami jest właśnie nasza śląska kraina... I niech ta szmaragdowość... całej naszej śląskiej krainie da jak najwięcej powodów do dumy, do radości i szczęścia”*.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Powitanie. Czynności organizacyjno- porządkowe. Przedstawienie tematu lekcji, celów zajęć, kryteriów sukcesu ucznia, wprowadzenie do zajęć.
2. „Śląsk w europejskiej wspólnocie” – nietypowy czteropokojowy czat (pogawędka, naprzemienne przesyłanie sobie wiadomości, rozmowa publiczna). Nauczyciel przygotował dla każdego pokoju po dwie informacje (zawsze w tylu egzemplarzach, ile jest pokoi). Uczniowie odczytują głośno otrzymany tekst, na forum mówią, jak go zrozumieli. Pozostałe „pokoje” mogą tę wypowiedź skomentować, dodać swoją interpretację.
3. Mapa mentalna Tony’ego Buzana – po odcytaniu i przedyskutowaniu wszystkich informacji powstaje w każdym pokoju mapa (słowa klucze + rysunki i symbole).
4. Prezentacja powstałych map mentalnych.
5. Działania mające na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego – swobodne wypowiedzi dzieci.
6. Uzasadnienie porównania Rybnika do poszukiwanego i wyjątkowo cennego kamienia, cenionego czasem bardziej niż brylanty (szmaragd - zastosowanie, właściwości, zalety, magiczna moc energia miłości, piękna i harmonii).
7. Odpowiedzi na pytania: Co to znaczy ocalić od zapomnienia? Jak ocalić ślady przeszłości? Jak ocalić od zapomnienia tradycje kulturowe? - spontaniczne wypowiedzi uczniów.
8. Tworzenie w parach Listy Rybnickich Skarbów.

Podsumowanie lekcji – stopień osiągnięcia celów/ocenie: patrz przykład scenariusz 1.

Jak rozumiesz zdanie: Rybnik tworzy 27 dzielnic, z których każda posiada swoją własną historię, czasem kulturową odrębność, a przede wszystkim ludzi związanych nierozłącznie ze swoją „małą ojczyzną”.

SCENARIUSZ WIZYTY STUDYJNEJ W RYBNIKU – ŚRÓDMIEŚCIU

Kluska dociyrno była, skarby odkryta.

I Przygotowanie

1. Miejsce wizyty studyjnej: RYBNIK-ŚRÓDMIEŚCIE.
2. Nazwa wydarzenia: POCZTÓWKA Z RYBNIKA.
3. Przygotowanie niezbędnych informacji na temat dzielnicy Rybnika – Śródmieściu, najważniejsze obiekty i zabytki oraz parki, skwery, tereny zielone.

II Zakres zagadnień

1. Tematyka dotyczy następujących kwestii:
  - Historycznie ukształtowane centrum miasta Rybnika o zróżnicowanych funkcjach wielkomiejskich.
  - Zobrazowanie procesu rewitalizacji.
2. Lista pytań, na które uczniowie mają uzyskać odpowiedzi w czasie wizyty:
  - Co to jest rewitalizacja?
  - Po co się ją przeprowadza?
  - Jaka jest?
  - Jakie niesie skutki?
  - Jakie są namacalne jej efekty?
  - Jak mogę wesprzeć proces rewitalizacji w moim mieście?
  - Gdzie są ważne miejsca/urzędy w moim mieście?
  - Co można w nich załatwić?
  - Co to jest mural?
  - Co mogę nim wyrazić?
  -
3. Spis potrzebnych materiałów i środków dydaktycznych.
  - Płótno białe – długie, kilkumetrowe (10 m x 1,5 m – można zszyć kilka prześcieradeł), suche pastele, węgiel.

III Program wizyty studyjnej

Obiekty ważne dla funkcjonowania społeczności lokalnej, siedziby władz: miasta, powiatu i sądu, budynek poczty. Nierzadko stanowią one zabytkową strefę Rybnika.

1. Zwiedzanie miasta.
2. Załatwianie ważnych spraw urzędowych – np. na poczcie wysyłanie pocztówki z pozdrowieniami dla społeczności w swojej szkole.
3. Zbieranie fotomateriałów do albumu „Rybnicka rewitalizacja w obiektywie” (Zespół Szpitalny im. Juliusza Rogera, deptak rybnicki, fontanna na placu Jana Pawła II).
4. Skwery, parki i zieleńce – spacer i podziwianie kompozycji roślinnych.
5. Odpoczynek.
6. Niezwykła „lekcja pod chmurką” w Parku Tematycznym nad Nacyną.
7. „Mural na płótnie” – wspólne wykonanie malowidła „Rybnik reWita” będącego gigantyczną widokówką promującą uroki naszego miasta.

IV Rezultaty wizyty studyjnej

- Próba udzielenia odpowiedzi na przygotowane pytania (II/2).
- Wrażenia z pobytu uczniów w dzielnicy Rybnika - Śródmieściu. Spostrzeżenia i wnioski.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

SCENARIUSZ WIZYTY STUDYJNEJ W RYBNIKU – NIEDOBCZYCACH

*Wandruska za hańdą cicho siedziata
i pilnie przyrodę obserwowała.
Zaśpiewała, zatańczyła,
folklor śląski przybliżyła*

I Przygotowanie

1. Miejsce wizyty studyjnej: RYBNIK-NIEDOBCZYCE.
2. Nazwa wydarzenia: ŚLĄSKI „MAM TALENT” W PARKU CZEMPIELA.
3. Przygotowanie niezbędnych informacji o dzielnicy Rybnika – Niedobczycach, o nieczynnej kopalni „Rymer”, parku im. H. Czempieła.

II Zakres zagadnień

1. Tematyka dotyczy następujących kwestii:
  - Walory turystyczne, przyrodnicze i krajoznawcze dzielnicy Rybnika-Niedobczyce.
  - Śląski folklor słowny, muzyczny, taneczny.
2. Lista pytań, na które uczniowie mają uzyskać odpowiedzi w czasie wizyty.
  - Jak było kiedyś, a jakie jest dziś zabytkowe osiedle górnicze?
  - Czym się wyróżnia?
  - Jak okoliczne atrakcje wpływały na sposób spędzania czasu dawnych mieszkańców, a jak jest dziś?
  - Jakie imprezy/spotkania plenerowe ożywiłyby to miejsce?
  - Jakie gatunki drzew rosną w parku?
  - Jakich wydarzeń historycznych były one świadkami?
  - Czym się charakteryzują?
  - Czy znam śląskie piosenki lub przysłówki?
  - Czy jest mi znany śląski folklor?
3. Spis potrzebnych materiałów i środków dydaktycznych.

- Kartki z bloku A3, mazaki, koszulki foliowe.

III Program wizyty studyjnej

1. Zwiedzanie osiedla Rymer zlokalizowanego przy ul. Barbary, Generała Andersa, Ignacego Paderewskiego i Obrońców Pokoju wraz z jego otoczeniem (osiedle robotnicze powstałe na początku XX wieku w sąsiedztwie nieczynnej kopalni „Rymer”, wpisane do rejestru zabytków).
2. Pobyt w parku przy ulicy Barbary i Rymera założonym w 1938 r. Jego powierzchnia wynosi 37,4 tys. m². Park stanowił miejsce rekreacji i wypoczynku dla pracowników kopalni i mieszkańców przykopalnianej kolonii.
3. Odpoczynek.
4. Poszukiwanie okazałego platana (drzewo o charakterystycznej żółtoszarej łuszczącej się korze). Zbieranie zielnikowych skarbów (liści różnych gatunków drzew) – materiału na wkładkę do portfolio. (Należy pamiętać o założeniu rękawic ochronnych i zasadach zbierania?).
5. Realizacja zapowiedzianego parę tygodni wcześniej konkursu – Śląski „Mam Talent”. W programie:
  - Folklor muzyczny – pieśni, przyśpiewki.
  - Folklor taneczny – różne formacje.
  - Folklor słowny – wyliczanki, teksty okolicznościowe, wiersze, bojki i bery.
6. Polecenie dla ucznia: Zaplanuj program na śląski festyn rodzinny, przygotuj afisz.
7. Wystawa prac.

IV Rezultaty wizyty studyjnej

- Próba udzielenia odpowiedzi na przygotowane pytania (II/2).
- Wrażenia z pobytu uczniów w dzielnicy Niedobczyce. Spostrzeżenia i wnioski.

SCENARIUSZ WIZYTY STUDYJNEJ W RYBNIKU – PARUSZOWCU-PIASKACH

*Kluseczka gospodarkę regionu poznawała,
garnki, brytfanny i rondle projektowała.*

I Przygotowanie

1. Miejsce wizyty studyjnej: RYBNIK – PARUSZOWIEC-PIASKI.
2. Nazwa wydarzenia: „PIKNIK NAD STAWEM... PO ROBOCIE”.
3. Przygotowanie niezbędnych informacji o dzielnicy Rybnika – Paruszu-Piaskach, o dworcu PKP, o Hucie „Silesia” i innych, dawnych i współczesnych zakładach pracy tej dzielnicy.

II Zakres zagadnień

1. Tematyka dotyczy następujących kwestii:
  - „Cug znaczy pociąg” – żelazne drogi na Śląsku i ich znaczenie dla rozwoju regionu.
  - Industrialny Rybnik, przeszłość i teraźniejszość tworzą niezwykłą jedność.
2. Lista pytań, na które uczniowie mają uzyskać odpowiedzi w czasie wizyty:
  - Jakie były popularne środki komunikacji kiedyś i dziś?
  - Czy kolej jest ważnym środkiem komunikacji i jakie ma znaczenie dla mnie?
  - Jak podróżowano kiedyś a jak dzisiaj? Jakie są najbardziej popularne kierunki podróży?
  - Czy znam ciekawostki dotyczące kolei?
  - Ile waży lokomotywa?
  - Jakie są rodzaje lokomotyw?
  - Do czego wykorzystywano kolej?
  - Co to jest przemysł?
  - Jakie gałęzie przemysłu funkcjonowały w Rybniku?
  - Jakie zakłady przemysłowe działały w dzielnicy Paruszu-Piaski?
  - Jak na tle regionu wyglądał rozwój przemysłowy Rybnika?
  - Jakie znam gry podwórkowe?
  - W jakie gry podwórkowe bawili się nasi rodzice/dziadkowie?

3. Spis potrzebnych materiałów i środków dydaktycznych.

- Arkusze papieru śniadaniowego, prostokątne kawałki białego płótna dla każdego ucznia, markery, klamerki, sznur.

III Program wizyty

Aby w pełni poczuć klimat tamtych czasów w dzielnicy Paruszowiec-Piaski proponujemy do dzielnicy wybrać się pociągiem ze stacji kolejowej Rybnik. W ten sposób do pracy dojeżdżali tu pracownicy nieistniejących już zakładów mięsnych, mleczarni oraz Huty „Silesia”.

1. Zwiedzanie zabytkowego dworca (budynek po kapitalnym remoncie).
2. Wędrówka ul. Przemysłową i ul. Ogrodowskiego, oglądanie zabudowań, które powstawały wraz z rozwojem Huty „Silesia” (obszar objęty rewitalizacją).
3. „Magiczna Silesia” – spacer wokół terenu dawnej huty, możliwość uczestnictwa w warsztatach (kontakt z Publiczną Powiatową i Miejską Biblioteką filia nr 4).
4. Wypoczynek nad stawem.
5. „Lekcja pod chmurką”:
Opowieść nauczyciela o makatkach.
Polecenie dla ucznia: Wykonaj makatkę, wybierz miejsce, gdzie mógłbyś ją zawiesić. Pomyśl, jaką rolę będzie pełniło widniejące na niej motto?
Prezentacja prac – organizacja galerii.
„Pobite gary”, „Pomyłone gary” – powrót do „epoki podwórkowej”, gry i zabawy.

IV Rezultaty wizyty studyjnej

- Spotkanie w galerii nad stawem. Próba odpowiedzi na przygotowane pytania (p. II/2).
- Wrażenia z pobytu uczniów w dzielnicy Paruszowiec-Piaski.

SCENARIUSZ WIZYTY STUDYJNEJ W RYBNIKU – NIEWIADOMIU

Kluska ciężką robotę na „dole” z góry oglądała.

I Przygotowanie

1. Miejsce wizyty studyjnej: RYBNIK-NIEWIADOM.
2. Nazwa wydarzenia: NA „IGNACYM” SPOJRZENIE Z NOWEJ PERSPEKTYWY.
3. Przygotowanie niezbędnych informacji o dzielnicy Rybnika – Niewiadomia, w tym m.in. o Zabytkowej Kopalni Węgla Kamiennego „Ignacy”, wieży ciśnień i muzeum.

II Zakres zagadnień

1. Tematyka dotyczy następujących kwestii:
  - Początek górnictwa na Górnym Śląsku.
  - Szlak Zabytków Techniki.
2. Lista pytań, na które uczniowie mają uzyskać odpowiedzi w czasie wizyty.
  - Jakie były początki górnictwa na Górnym Śląsku?
  - Ile osób zatrudniała kopalnia w czasach jej świetności?
  - Jakie korzyści dla mieszkańców regionu niósł ze sobą rozwój górnictwa?
  - Jakie jest położenie geograficzne Rybnika?
  - Z jakimi miastami sąsiaduje?
  - Co to jest wieża ciśnień i do czego służyła?
  - Jakie pasmo górskie można obserwować z wieży ciśnień?
  - Jakie budynki tworzą kompleks kopalni?
3. Spis potrzebnych materiałów i środków dydaktycznych.
  - Kartki, przybory do pisania, ołówki, węgiel.

II Program wizyty studyjnej

Zapewne będziecie musieli cierpliwie stać w kolejce, aby wejść na wieżę ciśnień (na górze może przebywać jednocześnie tylko 15 osób). Naprawdę warto.

1. Zwiedzanie skansenu, w którym główną atrakcją stanowią dwie maszyny parowe. Pierwsza z 1900 roku obsługująca szyb Głowacki a druga z 1920 roku działająca przy szybie Kościuszk.
2. Wejście na wieżę widokową (wysokość 46 m) będącą najwyższym w okolicy punktem, z którego możliwa jest obserwacja panoramy Rybnika, sąsiednich miast a nawet pasma górskiego.
3. Zwiedzanie terenu należącego do kopalni. Podanie uczniom polecenia: Zastanów się jak mógłbyś zagospodarować te zniszczone, nieużywane budynki, aby włączyć je w ofertę dla zwiedzających?
4. Pobyt w pobliskim parku (po drugiej stronie ulicy) pisanie i rysowanie swojej propozycji na kartkach.
5. Prezentowanie swoich pomysłów: „Z mojej nowej perspektywy”.
6. Zwiedzanie dzielnicy Niewiadom, ze szczególnym uwzględnieniem:
  - osiedle Gustawa Morcinka (przy ul. Gustawa Morcinka),
  - osiedle Beata przy ul. Augustyna Kwiotka – osiedle patronackie powstałe na początku XX wieku w sąsiedztwie nieistniejącej już kopalni węgla „Szczęście Beaty”.

IV   Rezultaty wizyty studyjnej

- Próba udzielenia odpowiedzi na przygotowane pytania (II/2).
- Wrażenia z pobytu uczniów w dzielnicy Niewiadom. Spostrzeżenia i wnioski.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

SCENARIUSZ WIZYTY STUDYJNEJ W RYBNIKU – CHWAŁOWICACH

*Kluska jak turystka po zwatach wędrowała,
rewitalizację Chwałowic realizowała.*

I Przygotowanie

1. Miejsce wizyty studyjnej: RYBNIK-CHWAŁOWICE.
2. Nazwa wydarzenia: CHWAŁOWICKI PLENER MALARSKI „MIĘDZY HAŁDĄ A... HAŁDĄ”.
3. Przygotowanie niezbędnych informacji o dzielnicy Chwałowice (kopalnia, zabytki, ciekawe miejsca, pomniki itp.).

II Zakres zagadnień

1. Tematyka wyjazdu dotyczy następujących kwestii:
  - Śląskie krajobrazy.
  - Rewitalizacja hałdy według pomysłu uczniów.
2. Lista pytań, na które uczniowie mają uzyskać odpowiedzi w czasie wizyty:
  - Co to jest hałda?
  - Jak powstaje hałda?
  - Co to jest rekultywacja?
  - W jaki sposób można rekultywować hałdy?
  - Czy hałda może stać się atrakcją turystyczną?
  - Czym się charakteryzuje familok?
  - Skąd pochodzi jego nazwa?
  - Kiedy powstało osiedle familoków w Chwałowicach?
  - Jak wyglądało otoczenie familoków?
  - Jakie są charakterystyczne elementy śląskiego krajobrazu?
3. Spis potrzebnych materiałów i środków dydaktycznych.
  - Kartki z bloku A3, pastele, kredki, glinki, mazaki, sznurek, klamerki, lornetki.

III Program wizyty studyjnej

1. Zwiedzanie terenu parafii św. Teresy od Dzieciątka Jezus.
2. Przejście na plac zabaw przy ul. Zwycięstwa 10 – zgodnie z wytycznymi.

3. Przejście następującą trasą: Od Sanktuarium w prawo, ulicą Gałczyńskiego do ul. 1 Maja. Na światłach przejście na drugą stronę ulicy. Przemarsz w prawo w kierunku Jankowic wzdłuż ul. 1 Maja. Dotarcie do pętli autobusowej (po drodze trzeba koniecznie zajrzeć na podwórka familoków. Skręt w lewo w drogę, która służy do transportu węgla. (Należy zachować ostrożność, ponieważ z jednej strony trasy jeżdżą ciężarówki, a z drugiej pociągi towarowe).

4. „Opowieść o hałdzie” – rozważania przygotowane przez nauczyciela. *Po prawej stronie rozciąga się miejscami zadrzewiona, rozległa łąka. Kiedyś była to 14 hektarowa hałda. Jej rekultywacja trwała 12 lat. Hałdy są nieodłącznym elementem śląskiego krajobrazu. Tworzą swoisty zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Żyją własnym życiem (...). Hałdy są poddawane rekultywacji. Chwałowicka została zmieniona w łąkę (...).*

Czy jest to dobre rozwiązanie? Może masz ciekawsze? Bardziej praktyczne...? Nietypowe...? Artystyczne...? Może widzisz hałdę jako teren rekreacyjny...? A może jako obiekt sportowy...? A może jako miejsce kultu albo amfiteatr...? Pomyśl, jak Ty zmieniłbyś/łabyś ten teren?

5. Trasa: przecięcie ul. Koźdoniów, dotarcie do końca drogi. Następnie lekko w górę w kierunku familoków (ul. Zwycięstwa 10).

6. Postój na placu zabaw (w pobliżu placu zabaw znajduje się przejście nad torami, a z niego roztacza się widok na teren „Kopalni Chwałowice”).

7. Odpoczynek w parku.

8. Polecenie dla ucznia: zastanów się i przedstaw na arkuszu A3 swój pomysł na rewitalizację obserwowanego terenu.

9. Uczniowie tworzą „galerię pod chmurką”, oglądają i porównują pomysły, dyskutują.

10. Dalsze zwiedzanie Chwałowic:

- zespół kolonii robotniczej przy ul. 1 Maja wraz z otoczeniem – osiedle patronackie powstałe na początku XX w. dla pracowników kopalni „Donnersmarck” (dziś KWK „Chwałowice”) – obszar ochrony konserwatorskiej,
- Park „Górnika”,
- kapliczki, pomniki, głazy narzutowe.

IV Wyniki wizyty studyjnej

- Próba udzielenia odpowiedzi na przygotowane pytania (II/2).
- Wrażenia z pobytu uczniów w dzielnicy. Spostrzeżenia i wnioski.

fajer	dychnonąć się
fajkować	rychtować
Dzieciontko	Zajonczek
maszkiety	pomaszkiecić się
kołocz	krepel
zista	apfelstrudel

dorta	Moczka
szpajza	kafyj
geburstag/gyburstag	abraham
łodpust	Wilijo
Śmiyrgust	weseli
żyniaczka	wydować się

klajd	ancug
wysztiǵlowany	lajery
szekulada	winszować
serwet	łosprowiać
przoć	Przajesz mi?
dać kusku	

święto	odpocząć sobie
świętować	przygotowywać
prezent pod choinkę	prezent na Wielkanoc
smakołyki	jeść smakołyki
ciasto drożdżowe	pączek
ciasto (babka)	jabłecznik

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

tort	wigilijne danie z owoców i piernika
deser	kawa
urodziny	50-te urodziny
odpust	Wigilia
Lany Poniedziałek	wesele
ślub	wychodzić za mąż

suknia	garnitur
wystrojony	muzyka, muzykanci
czekolada	składać życzenia
obrus	opowiadać
kochać	Kochasz mnie?
pocałować	

parzok	pywnica
siyń	antryj
lauba, lałba	króliczok
ajncla	stow
pasioneek	familok
łodbywać	grincojg

zegroda	
pomieszczenie do przygotowania karmy dla zwierząt	piwnica
korytarz, klatka schodowa	przedpokój
altana, zadaszenie, ganek przy domu	klatka na króliki
małe pomieszczenie	staw
pastwisko	przedwojenny blok mieszkalny

nakarmić dobytek np. kury	ogród warzywny
ogródek	
familijo	łojcowie
fater	mamulka
cera	starka
potka	ujek, uja

Fundusze
Europejskie
Pomoc Techniczna

RYBNIK

Unia Europejska
Fundusz Spójności

chop	baba
karlus	frela
dziecka	dziółszka
rodzina	rodzice
tata	mamusia
córka	babcia

dziadek	ojciec chrzestny
matka chrzestna	wujek
mąż	żona
chłopak	dziewczyna
dzieci	dziewczynka

